

Семья

ქუჩისა და ქუჩებისა

I სურათი: საომრათ მივდივარ	682
II საშობაო ლექსი შ. მღვიმეჯისა	683
III ნაცარ-ქექიას ზღაპარი ეკ. გაბაშვილისა	685
IV კანიტუჩის შობის დღე (თარგმანი) ტასოსა	691
V ობოლი ვანო ლექსი კ. რუსაძესი	701
VI დღესასწაულის დღეები გვიდგება! ან წერეთლისა	702
VII ერთი ზღარბის თავ-გადასავალი (შემდევნი) თარგმანი ნ. ვნუქიძისა	706
VIII წვრილმანი: სადღევრძელო, გამოცანები, აკროსტიხა და ახსნა	716
—————	
IX შობა ლექსი ჯადო გეგუჭკარისა	717
X ვერცხლის მადნები (დასასრული) თარგმანი ან. წერეთლისა	718
XI ჩენი მოღვაწენი: დიმიტრი ყიფიანი ეკ. გაბაშვილისა	724
XII როგორ იცავენ თავს ცხოველები მტრისაგან (გაგრძელება) ი. თ —ძესი	731
XIII ყოველგვარი ხარისხის და წოდების ხალხი—ვაჭრები. ახალი ხალხი. დაუგვირგვინებელი მეფეები	734
XIV მთელი წლის სარჩევი	740

ჯეჯილის 1912 წ. ხელის მომწერლებს საჩუქრათ დაურიგდებათ დასურათებული ზღაპარი

ლ მ ე - კ ა ს ი

ვიორგი წერეთლისა.

და

ცხელი ქვეუჩის ცხოველები

შედგენილი ალ. ჭიჭინაძის მიერ
მორთული სურათებით.

საქმეწვილო ნახატებიანი ეჟურნალი.

იზარდე მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!..
ი. დ.

დეკემბერი, 1911

◆ წელიწადი მეოცდამორე ◆

ქალაქი	ქ
სახლი	ქ
ფანჯრა	ქ
სახლი	ქ
სახლი	ქ
სახლი	ქ

1338

8054 F

— საომრათ მივდივარ!

ს ა შ ო ბ ა ო .

(ლიზა ლევანდიეს)

სევ გბინავს, გოგო, ძელო,
შე ზირქუშო, შე მსე-ბნელო?!

ადე თავი დაიბანე

წვალი უნდა გავაცხელო.

არ გრცხვენია შე უგვანო,

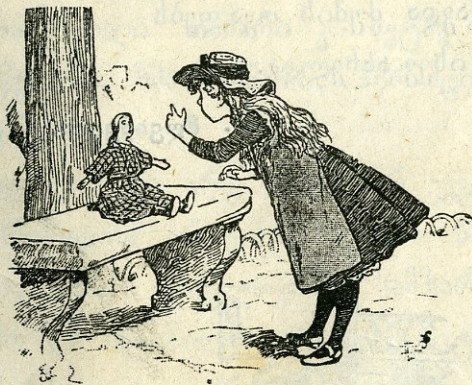
გაწუწული ჩიტის მკვანო!

სვალ შობაა, ერთი მითხარ

ხალსში როგორ გაგიუვანო?!

რას იტყვიან, გენაცვალეთ,

დედა არა ჰყოლიაო,

შვილს ბინძურათ რო ატარებს

სწორედ ჩასაქოლიაო.

აბა შე რა შუაში ვარ

გაკითხები თვალის ჩინო,

რაც კარგია, გოგოვ, შენთვის

განა უნდა გეჩინო?!

შვილზე გაბრაზებულ ლისას
არ უხსნიდა დანა ჰირსა,
მოსთქვამდა და ვალალებდა
ვითომ თავის გასაჭირსა.

თან-გი ქოჩორს უვბრცხნიდა,
უსწორებდა კულულ კავებს,
თან ჰკითხავდა: „გენაცვალე“
მითხარ რისთვის გაკავკავებს?

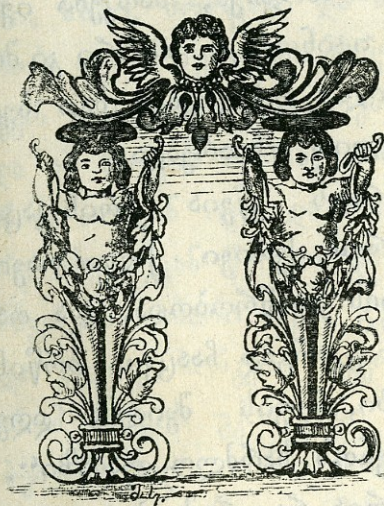
მშობლიურის სიუვარულით
ეტმასუნოდა, ეხეოდა,
ცუგრუმელას სისარულით
ტკბილი თავბრუ ესეოდა.

სიუვარულს და საეკედურებს
თოჯნა ვისთან გაამსელდა?
ხან ხუჭავდა შუშის თვალებს
და ხან ისევე აახელდა.

უ. მღვიმელი.

ნაცარ-ქექიას ზღაპარი.

ყო და არა იყო რა, იყო ერთი ქვრივი ქალი, დიდთ მდიდარი, ამაჟი, ავი და გულ-სვიადი. შვილად, ჭეხუ- და საში ქალი: ქეთეთო, ძარ- თა და თამარი. ორი უმფ- როსი ქალი დედან უეუარ- და, სულ იმას ჭკვანდენ, თა- ვი მოსწონდათ დიდის სიმ-

დიდრით, თავს არავის უუადრებდენ, ეტლით დასეირ- ნობდენ და ეკვლა ღარიბს ჰირს არადებდენ.

მესამე ქალი თამარი კი მეტად კეთილი იყო, ჩუმი, წუნარი, სმა-ნარნარი, ჰირ-მცინარი, შეძბრალე და თავმდაბალი.

არც დებს და არც დებს არ უეუარდათ ქალი თა- მარი. რისთვის? არ ვიცი! ცუდათ ჩაცმული, დავიწ- ებული, ის ეოველთვის სამსარეულოში იჯდა, ბრინჯსა და მწვანელსა არჩევდა, ჩიტებს დამტრედებს საკენკს აძლევდა. უფრო სძირად კი ცეცხლს ჰირსს იჯდა ჩაფიქრებული, თან დიდინებდა, თან ნაცარს ჭქექდა — ამისათვის ნაცარ-ქექია იმას დეერქვა.

მიილია წელიწადი, გაიმართა ქალაქში ახალი წლისთვის სამსადისი. მდიდრის ქვრივის სახლში განუწვევებლად შედიოდნენ სოფდაგარნი, შეჭქონდათ

მკირფასი ქსოვილები, თვალ-მარგალიტი და სხვა მკირფასი განმკურნა.

ქეთეთო და მართა ერთობოდნენ, სარკეში იუ-რებოდნენ, ხარობდნენ და იცინოდნენ. თამარი კი შორიდგან გულ-ხელ დაკრეფილი შეჭეულებდა მათ ბედნიერებას და წრფელის გულით იზიარებდა.

აი, ერთ დღიას, ქვრივს ეწვია კარის-კაცი, ხელმწიფის ბრძანებით, რომ ქვრივი ქალი თავის შვილებით სასახლეში ნადიმს დასწრობოდა, და თან დედანს ჩუმათ წასჩურჩულა: „კარგად ჩააცვი, ბრწინვალეთ მორთე შენი ქალები, მეფის შვილმა დღეს წვეულთ შორის უნდა იპოვნოს სარძლო ლამაზი“.

ქვრივი დიდად დაუბცურდა, რაც რამ ებადა და არ ებადა სულ ამოყაჭა, დართო ქალები, სულ ზედ დაჭკიდა თვალ-მარგალიტი, ლალი, სურმუსტი და იაკუნდი. ოქრო და თვლები ისე ბრწინავდნენ მათ გულ-მკერდზედა, როგორც ვარსკვლავნი წვედიად ცაზედა.

აი დაღამდა. ქალაქი გაახირვალდნენ, გაასუფთავეს, მორწყეს, მონამეს და დაამშვენეს, ღუქან-ბაზარი სულ ააუვავეს. მეფის სასახლე მხესავით ბრჭყვინავს და სტუმართ ეტლი მიჭქრის და მიჭქრის — ქვრივის ეტლი სუეველას სჯობნის, ის ოქროსია და ექვსი ცხენი სულ ნაბერწკლებს ჭერის ვერცხლის ნალებით.

მარტო თამარი დარჩა დიდ სახლში. აქეთ-იქით მიიხედ-მოიხედა, გული აუჩუედა და ტირილი დაიწყო. — ნეტა თუ მე რაღათ დამივიწება დედა-ჩემმა? ნუ თუ ისეთი გონჯი ვარ, რომ სასახლეში ვერ გამოვიჩნ-

დები და ის პირველად თავის დღეში სარკესთან გაჩნდა. სარკემ ქალს ტკბილათ გაუცინა და შიგ მშვენირი, ნაწი, მოწცხვი და ნარნარი პირი უჩვენა. ოქროს ფერი სუჭუჭები მსრებზედ სცემდნენ, ლამაზ ცისფერ თვალებში სიტკობება და ლობიერება ესატებოდა ამ სარკის პირსა. თამარი ძეგრთა. არა სჯეროდა რომ თითონ იყო და პირზედ ხელები მიიფარა, მერე ისევ უკან წაიღო და რომ დარწმუნდა, რომ ეს მშვენება თამარი იყო, გულ წრფელად გადისარსარა და კვლავ სარკეში ცქერა დაიწყო. უცებ ხედავს რომ სარკის უკან კარი გაეღო და იქიდან გამოვიდა ბებერი ქალი, ორად მოხრილი, თავით-ფეხამდე თეთრის თმებით მთლად შებურვილი და თამარს უთხრა:

— თამარ ქალო, ხმა ნარნარო, უწეინარო, კეთილო და თავდაბალო! ცხურს მეფის მეჯლისში შენც გაინარო?

— რატომაც არა? მოწიწებით მიუგო ქალმა მოხუცს, — მაგრამ ნაცარქექიას ვინ მიუძეებს რჩეულთა გუნდში?

— შენ ნუ გეშინის. აი ბლონდის თეთრი სამოსი, თეთრი ზამბახი ოქროს თმებში გასაკეთებლად და ბროლის ფესთსაცმელი დასამშვენებლად.

წამხედ მოირთო ნაცარქექია და სარკეში კვლავ დაინახა მშვენიერება, უმანკობა და სათნობა. მოხუცმა ქალმა მორთულობა თამარ ქალისა დაავგირგვინა მსხვილეს მარგალიტის ელმესახამელით და ხელი-ხელ ჩაკიდებული ჩაიფანა მდიდრულ კიბეზედ. კარებთან

იდგა ვერცხლის ეტლი, და ოთხ თეთრ ცხენსა ძლივს იმაგრებდა მძლავრი ძეგეტლე.

— ჩაჯექ და წადი მეფის სასახლეში, უთხრა მოსუცმა ნაცარქექიას. მხოლოდ გახსოვდეს რომ შეაღამისას შინ უნდა იყვე.

მეფის სასახლე ძოლად ჰრიალებდა ვერცხლის ლამპრებით. აღმასის შადრევნები აქა-იქ სჩქეფდნენ და გარშემორტყეულ უვაჟილებს წინწკლებს აურიდნენ. მემუსიკენი ძუსიკობდნენ, მოძღვრალთ გუნდნი შეამკობდნენ მეფეს ძრეელსა. აუარებელი სტუმართ კრებული დასეირნობდა დიდ დარბაზებში, შეექცეოდნენ ძვირფას საჭმელებს, ზოგან ძღვროდნენ, ზოგან თამაში იყო გაჩაღებული, საზოგადოთ-კი ღხინი დიადი.

მხოლოდ მემკვიდრე, მზისებრ მნათობი, ოქროს თმიანი, ოქროს ქსოვილით ტურფად მოსილი, დაღონებული ჩუმად ვიდოდა სტუმართა შორის და არც ერთ მათგანს არ უღიმოდა და არ ეტყოდა სიტყვასა წელიანს.

უსებ მეფის ძემ თვალი მოჰკრა კუთხეში ძდგომს, თეთრად მოსილს ნაცარქექიას — თამარს — ფერიას.

„აი რჩეული!“ შეჰუვირა ვაჟმა და გეგმურა მის საჩახავად... საბაასოდ და სათამაშოდ... ამ დროს საათმა თორმეტჯერ დაჰკრა. ნაცარქექია საშინლად შეკრთა რა გაახსენდა მოხუცის დანაბარები და სწრაფლ გაეჩანა შინ წასასვლელად.

„დაიჭით, დაიჭით! ეგ არის, ეგ ჩემი რჩეული“ უვიროდა მემკვიდრე ტახტის, მაგრამ ზმანება გაჰქრა

და მას დარჩა მხოლოდ პაწაწა ბროლის ფაჩუნი, ბროლის კიბეზედ სასახლის.

შესწვდა მუსიკა, ბოლო მოეღო მხიარულობას. მეფის ნადიმი უცებ მოიხპო.

ნაცარ-ქექიამ ძლივას მოასწრო ტანთსაცმლის გახდა და ძველ მონებში კვლავ გვეხვია, რომ მინ დაბრუნდნენ დედა და დები.

— შე საწყალო, უბედურო ნაცარ-ქექია, რომ გენახა რა ამბავი იყო, რა სიმდიდრე, რა მორთულობა, მძვენით გუნდი, ციური ძღერა... იმაზედ კი, რომ მეფის ძემ მორთულთა შორის აირჩია სიწორეულე სადა და გულუბრევილობა, არა უთხრეს რა.

მეორე დღეს დაჰკრეს ნალარა და მთელ ქალაქში იწეეს ძებნა მეფის „რჩეულისა“. ვველგან მოვიდნენ ნახარ-ვეხირნი, სულ დაიარეს იმათი ბინა, ვინც იყვნენ გუმინ მეფის წვეულნი. მაგრამ ფაჩუნი, ბროლის ფაჩუნი არ ვისა რგებდა. ქვრივმაც მოიხპო თავის ასულნი, ქეთეთო, მართა, მაგრამ ტყუილად. ცალი თითიც არ ჩაუვიდათ ბროლის ფაჩუნიში.

— სხვა აღარავინ არის ქალი ამ სახლში? იკითხეს ნახარ-ვეხირმა.

— გახლავს, მოწიწებით მოახსენა მათ მხარეულმა და ნაცარ-ქექია მთლად დარცხვენილი, გაწითლებული წამოაყენა. — ეს მე საამეა ქვრივის ასული.

დედა და დები საშინლათ შეკრთნენ, ფერი ეცვალათ, როდესაც თამრომ ძარს დაიხარა და ფეხთ ჩაიცვა ბროლის ფაჩუნი. ამ დროს თამარის თავს მოსახვევი გადაუვარდა და ოქროს თმები წამოეძალნენ.

„ეს არის, ესა! მზეთ-უნახავი! წამოიძახეს მეფის მსლებლებმა და ბედნიერი ძეგის რჩეული ოქროს კარვით მეფეს წაჰკვარეს.

ქეთეთო, მართა შურით ტიროდენ. დედაც სტიროდა, არ იცინოდა, ნაცარქექის მოძულებულის ბედსა ჰკვირობდა.

ეკ. გაბაშვილისა.

კანიტუჩის შობის დღე.

(იტალიანური ცხოვრებიდან მატეოდა სერასი)

ამდებოდა. ერთ ჰატარს სოფლის
სახლში თან და თან ჩამობნელდა.
დიდ გამურულ ფეხის წინ იჯდა
მაშიდა ჰასკალინა, წინ ედო ლო-
ცვანი. სახლში სიჩუმე იქნებოდა,
რომ ჰასკალინას გაძხმარ, უსის-
ხლო ტუჩებს ჩურჩულით ერთი
და იგივე ლოცვები არ ეძეორებინა.
შეჭვარტლულ კედლებს, დროთა ვი-
თარებისაგან დაძველებულ ოთახის
ავეჯეულობას თან და თან სიბნელე

ეფარებოდა, მხოლოთ ფეხში ცოტაოდენი დაუფრფლი-
ლი ცეცხლი მოჩანდა.

ვიღამაც დაარახუნა. ჰასკალინა წამოდგა კარის
გასაღებათ. ოთახში შემოვიდა ტერეზა. ის დაიარებოდა
ჰასკალინასთან უოველ დღე და სახლის მოვლას შეე-
ლოდა. ახლაც მან მოუტანა კოკით წყალი. მას მხარ-
ზე ედგა ეს კოკა და კარებში შემოსულ ის დროს დაიკუწა.
ჰასკალინა საჩქაროთ მიეძველა და კოკა ჩამოართვა.
ხოლო მაშინ ტერეზამ სული მოიბრუნა და წელში
გასწორდა, მერე მოიხადა თავის დიდი თაყ-მალი და

ცეცხლ წინ გადაჟინა გასაძრობათ. გარეთ წვიმდა, სილაბანდიდან ჩამოსდენოდა ჰირზე წუნწკლები და მისი ჭალარა თმები სულ დასველებოდა.

ზასკალინამ მიინთო სანათი, ამოიღო კიდობნიდან ჰურის დიდი ნატყესი, ზედ დაუდო გამხმარი უკულის ნაჭერი და მიაწოდა ტერეზას. თანაც ჰკითხა.

— სად არის კანიტუჩი?

— არ ვიცი, არ მინახავს.

— დაღამდა და ის სამაკელი-კი არსადა სჩანს.

— მოვა. უსათუოდ ძაღუ მოვა.

ტერეზამ ჰური და უკელი ჭამის მაგივრათ თავის დიდ, ღრძა ჯიბეში შეინახა, რადგან მას შინ ვახშმათ ოთხი მშვიერი ბავშვი მიელოდა.

მან ცოტა ხანს კიდევ მოიცადა, მერე მისუსტებული სმით თქვა:

— ახლა კი წავალ. დამე მშვიდობისა.

— ძილი ნებისა. უპასუსა ზასკალინამ და უკან გაჰქვა.

— კანიტუჩი...ი.. ი დაიუვირა მან.

გარეთ დიდი სიბნელე იყო, ზასკალინა თუმცა აქეთ-იქით იუურებოდა, მაგრამ ვერას არჩევდა. ბოლოს რამდენჯერმე კიდევ დაიუვირა

— კანიტუჩი... კანიტუჩი!..

ზასუსი არავინ გასცა. ზასკალინა ბუტბუტით ჩავიდა კიბეებზე, გაუარა ბილიკით ბოსტანს და მივიდა ჭიშკართან (ალაყაფის კარებთან), გაიხედა ქუჩაში მარჯვნივ, მარცხნივ... არავინ არა სჩანდა.

— ხომ არსად არ გადიხება, ის სამაგელი, ბუხ-
ღუნით სთქვა ძამიდა ზასკალინამ.

უცბათ მოესმა ვიღასიც კვინება. შვიდი წლის გო-
გონა კანიტუჩი იჯდა მოკუნტული ჭიშკართან, თავი
მუსლზე დაედო და ხელები თიშებში წაეველო.

— აქა ეოფილხან! რატომ ხმა არ გაძეცი? რა
ამბავია, სთქვი რაღა! გცემენ? სად არი ჩიკკოტო.

კანიტუჩიმ ღრმით ამოიკვნესა.

— რაზე დაგიგვიანდა? სად არი ჩიკკოტო? ხომ
არ დაჭკარგე? ძამიდა ზასკალინა თან-და თან ძალზე
გაჯავრებით ელანარაკებოდა.

ზასუსის მაგივრათ კანიტუჩი ქვითინით მიწაზე
დაეცა. მას ჩიკკოტო დაჭკარგოდა.

— აი შე ზირძავო! დაუევირო ზასკალინამ — დაჭ-
კარგე?! ძამ ჩიკკოტო დაჭკარგე?! შე შენ გიჩვენებ სეირს.
აი, ესეც შენ, ესეც, ესეც, — და კანიტუჩის ზედიზედ
მიეყოლა მუჯღუგუნები, მუშტები და სილები. საბრა-
ლო თავს ამორებდა, ჭყვიროდა, მაგრამ არა ტიროდა.
ბოლოს ზასკალინა მოიღალა. ერთი მუჯღუგუნი კი-
დეგ წაჭკრა და სრინწიანი ხმით უთხრა:

— ხომ იცი, რომ სამადლოთ გინახავ, თუ არ
იპოვი ჩიკკოტოს, ნურც შენ დამენახეები თვალით.
არც ჰურს გაჭმევ და არც სახლში შემოვიშვებ. ეგდე
აგრე ქუჩაში.

კანიტუჩი ბზუკუნით წამოდგა და ფეხ შიშველი
გაემართა იქითკენ, საიდანაც მოსული იყო. ის გაუ-
დგა ორღობასვენ სოფლის გზას, რომ მინდორში გა-
სულიყო, თან აქეთ იქით იცქირებოდა და დაბალი

ხმით ჩიკკოტტოს უძახდა. უსაოუოდ სახლში დაბრუნების დროს ჩიკკოტტო უკან ჩამორჩებოდა და ამ საცოდავს ვერ შეუძინებია. ახლა ამისთანა ბნელ ღამეში რასა ნახავდა!

გოგონას ფეხები სიცვივისაგან სულ გალურჯებოდა, ისეთი შეწუხებული იყო, რომ ვერა გრძნობდა, ვინაა როგორ უჭერდა. კზა ბნელაში ძნელი გასაგნები იყო, მაგრამ კანიტუჩის არ ეძინოდა, ის იმ ფიქრში იყო, როგორ იზოვოს ჩიკკოტტო. ჰასკალინას სიტყვები არ ავიწყლებოდა, რომ თუ ჩიკკოტტოს არ იზოვიდა — არაფერს არ აჭმევდა. კანიტუჩის-კი ისე შიოდა, ისე, რომ მუცელს რუსრუსი გაჭქონდა და საცოდავთ ვაიძახოდა:

— ჩიკკოტტო, ჩიკკოტტო! სადა ხარ? მოდი ჩემთან, შენ კანიტუჩისთან. თუ მე ვერ გიზოვი მაძიდა ჰასკალინა მძიერს მოძკლავს. ჩიკკოტტო, ჩიკკოტტო!

კანიტუჩი ვავიდა დიდ ქუჩაზე, რომელიც თეთრი ქვით იყო მოკირწყლული. ჰატარა გოგონა რაც ძალი და ღონე ჭქონდა ვვირილით გარბოდა და მისი ჩრდილი უცნაურათ ერთი ორათ წინ ასწრობდა.

— ჩიკკოტტო, ჩიკკოტტო, სადა ხარ!

გოგონას ხმა ჩაუწედა, ერთხელ ორჯელ წაიქცა კიდეც, მაგრამ წამოხტა და ისევ გაიქცა. ბოლოს მოესმა ნაცნობი ბაკი-ბუკი და ჩიკკოტტომ მსიარული დრუტუნით ბავშვს დაუწეო ფეხებზე სახუნი.

ჩიკკოტტო ჰატარა ლამაზი გოჭი იყო ჰირისფერი დინგით, მთლათ თეთრი, მსოლოთ სურგზე ნაცრისფერი ნიძანი ჭქონდა. კანიტუჩიმ ხინარულით შეჭ-

ევროს და თუძცა დასუსტებული იყო, მანც სელში
 აიყვანა, გულში ჩაიკრა და ისე გასწია სახლისკენ. ის
 სისარულით იცინოდა, ეალერსებოდა ჩიკკოტტოს.
 გოჭი-კი მშვიდათ ღრუტუნებდა. კანიტუჩის ხომ ახლა
 მანცემდენ ჰურს. მან შორიდანვე დაინახა ჰასკალინა
 და ხმა მალლა დაუფვირა:

-- ვიზოვე, ვიზოვე! ჩემი ჰატარა ჩიკკოტტო ვი-
 ზოვე!

გოგონა მივარდა მოხუცებულს და დიდი აბბით
 გადასცა გოჭი. ჰასკალინა ილიძებოდა, კმაყოფილი
 იყო, თუძცა ბნელაში არა ეტყობოდა-რა, თქმით-კი
 გოგონას არაფერი უთხრა. ორივენი წავიდენ საღო-
 რეში, ჩიკკოტტოს მოძხადებული დაუსვდა მთელი გო-
 ბი საჭმელი. გოჭი კარგა გამოძდა და დანიხა.

კანიტუჩი შესცქეროდა, როგორ გოჭი სჭამდა და
 ტუჩებს აცმაცუნებდა. რა საშინლათ შიოდა, საბრალოს!
 ის შეჭევა სახლში ჰასკალინას და შორიდებით ელო-
 და საჭმელს. იმან-კი ჩვეულებისამებრ სელში აილო
 ლოცვანი და მოჭევა მოსაწეენი ხმით ლოცვების კი-
 თხვას. ემაწვილი დაჟინებით შესცქეროდა ჰასკალინას
 და თან მუცელი ეჭირა სელით, სიმშვილით გრძნობა
 ეკარგებოდა, ბოლოს მოხუცებულმა ლოცვების კითხვა
 გაათავა, წამოდგა, გამოიღო ერთი ნატეხი ჰური და
 ცივი ლობიოს კერძი. ეს იყო კანიტუჩის ვახშაძი! გო-
 გონა ხარბათ მივარდა, თითქმის შივ ჩაჭყო თავისი ჭორო-
 ფლიანი სახე მის დაგლეჯილ-დაკონკილ მიტკლის ჰე-
 რანგიდან მოსჩანდა გამხდარი გულ-მკურღი. მოკლე, წი-
 თელი ქვედა ტანიდან, რომელიც წელზე ბაწრით ჰქონდა

დამკრებული, გამოიუწებოდენ მისი გამხდარი კან-
ჭები. ზედა ტანი გასუნებული ფაღასებისაგან ქქონდა
შეკერილი. კანიტუჩიმ სის კოვხით ერთიანათ მოჭკრი-
ფა ლობიოს მარცვლები, რომ არც ერთი არ დაწრე-
ნოდა შეუჭმელი. მერე მივიდა კოკასთან წულის დასა-
ლევათ.

— წადი, დაიძინე. უთხრა ჰასკალინამ და თვი-
თონ მიუჯდა ჯარას.

კანიტუჩი წავიდა დასაძინებლათ საკუჭნაოში, სა-
დაც შემოდგომაზე ვაშლებს ინახავდენ. განხდა ქვედა
კაბა და დაძინილი ევითელი საბანი წაიხურა. გო-
გონას მაშინვე მავრათ ჩაეძინა.

ჰასკალინას კვლავისთვის ისე უნდა მოეხერხებინა,
რომ ჩიკოტტო არ დაკარგულიყო— ამიტომ უნდა ბაწ-
რით კანიტუჩისთვის მიეხა. გოჭი ისე, რომ ერთი მეორეს
ვერ გაშორებოდენ. გოჭი ზღაზუნით მისდევდა კანიტუჩს
და მთელი დღე განუწყლათ მინდორში უნდა ერთად ეო-
ფილიყვენ. საითაც უნდოდა ჩიკოტტოს იქით წაათრე-
და გოგონას და სანამ სასლში არ დაბრუნდებოდენ
ერთი მეორეს ვერ სცილდებოდენ. საღამოზე ჩიკოტტო-
ს საღორეში შეაგდებდენ. კანიტუჩი-კი შესჭამდა ჩვეუ-
ლებრივ ციკ შეჭამადს და მიუგდებოდა დასაძინებლათ.

საფსული რომ დადგა, დღეები გადიდა. კანიტუ-
ჩი და ჩიკოტტო უფრო მეტ ხანს იყვენ სოლმე ერ-
თად. ირავრავებდა თუ არა ისინი გადიოდენ მინდორ-
ში; ჩიკოტტო ახლა უფრო ბევრს და ნოყიერს საჭმელს,
შოულობდა: სხვა და სხვა ბალახის მარცვლებს, რკოს,
ხეებიდან ჩამოცვიანულ მწვანე ვაშლებს. და სხვა.

ჩიკოტო გაიხარდა, გასუქდა. კანიტუჩი-კი ისევ ისე სუსტი და გამხდარი ბავშვი იყო. სძირათ თავის განუერულ მეგობარს უკან ჩამორჩებოდა.

— მოიცა, მოიცა ჩიკოტო, სომ სედავ რომ ვერ გეწევი, ქლოძინით ეუბნებოდა კანიტუჩი

ბოლოს აღარ იყო საჭირო ჩიკოტოს შობმა, ის მორჩილი შეიქნა; კანიტუჩი მხოლოდ გრძელ წიკვლას სძრობდა, რომ ქუჩებში ეტლის ქვეშ არ მოჭეოლოდა. ჩიკოტო რომ გაწეებოდა მინდორში დასამინებლათ, კანიტუჩიც ბაღასზე მიწეებოდა და თუძცა სიცხე აწეებდა, ჰირში ნერწევი უძრებოდა — ძანც არ შორდებოდა თავის მეგობარს.

ძის ჩასვლისას ორწევი ბრუნდებოდა სასლში; გამაძარი ჩიკოტო სღასწნით მოდიოდა სოღმე მშიერი კანიტუჩი-კი ჩქარობდა.

კანიტუჩი მუდამ ემუსაიფებოდა ჩიკოტოს:

— წავიდე თ სასლში, დროა! შენ საღორეში შეგიევიან, მძმიდა ჰასკაღინა მოგიმხადება კიდეც საჭძელს, მერე შენ კანიტუჩასაც ერგება; ისე შესჭამს, რომ თითებსაც-კი გაიღოკავს!

მინდორში წასვლის დროსაც ეტეოდა:

— ჩიკოტო თუ ჭევიანათ იქნება, არ განჯავრებს კანიტუჩს, ის წაიევიანს წითელ მთასზე, სადაც ბევი ვაძლებია, კანიტუჩი სჭამს თავის საუშმეს და შენ-კი შეექცევი მწეანე ვაძლებს.

შემოდგომას ჩიკოტო ძაღიან გაიხარდა და ერთობ გასუქდა. ერთხელ გოგონა წაქცია კიდეც. კანი-

ტუნი გადგა განსე, აიღო დიდი ქვა და ესროლა ჩიკ-კოტტოს. ეს იყო მათ შორის ერთად ერთი ჩხუბი.

როდესაც შემოდგომის წვიმები დაიწყო, კანიტუჩი თავისი ჩიკკოტტოთი სულ დასველებული და ტალახში ამოლახული ბრუნდებოდა სხსლში. გოგონა წაიფარავდა თავსე თავის წითელ ქვედა ტანს და ეუბნებოდა ჩიკკოტტოს:

— გავიქცეთ ჩქარა, ჩემო კარგო ჩიკკოტტო, სედავ როგორი წვიმა მოდის, შენი კანიტუჩი გაიწუწა — სხსლში-კი დაუსვდება ცეცხლი, გათბება.

ხშირათ-კი სხსლში ცეცხლი არ დაუსვდებოდა და სველი გოგონა აივანსე მიეკდებოდა დასამინებლათ. აქ უნდა შევნიშნათ, რადგან საფსქელში ჭირნახულის მოუსაველობა იყო, ვასკალინა თან და თან უკმესი და ხელ მოჭერილი გახდა და კანიტუჩის თან და თან სადილს და ვასძამს უკლებდა.

ჩიკკოტტო ისე გასუქდა, ისე დაძმობდა, რომ ადგილიდან ვეღარ იძროდა, კანიტუჩის აღარ უჯერებდა და მუდამ ეზოში ჰქაუდათ.

გოგონა რომ პირველათ მარტო წავიდა ტყეში ფიხის მოსატანათ, აუარებელი რკო და ვაშლები მოუტანა თავის მეგობარს.

კანიტუჩი ეოველ დილაობით ისე არ გავიდოდა სხსლიდან და საღამოობით ისე არ დაბრუნდებოდა, რომ არ შეესხებოდა თავის ჩიკკოტტოსთვის. მართალია მას აშინებდა, ჩიკკოტტოს საშინელი სისუქნე, ღონე, მაგრამ ძანც ძალიან უეჯარდა თავისი გაზრდილი.

ერთხელ, შობის წინა საღამოს კანიტუჩი რომ

სასლში დაბრუნდა, ორი უცხო კაცი დაუხვდა; ისინი გაცხარებული რაღასაც ელაპარაკებოდნენ ჰასკალინას ძმას, კლეპანსოს; მერე ეველანი ერთად წავიდნენ ჩიკოტტოს სანახავათ და როცა დაბრუნდნენ ხელ-ახლად დაიწყეს ხმა ძაღლა ლაპარაკი. კანიტუჩიმ ვერაფერი ვერ გაიგო. მეორე დღეს მახლობელ სოფლიდან მოვიდა ერთი უსახბი. ეზოში და სამხარეულოში დიდი მოძრაობა, მისვლა-მოსვლა ატუდა... დანთეს უშველებელი ცეცხლი, მოიტანეს დიდი ქვაბები, ტაფები, ცეცხლ წინ დადგეს დიდი მაგიდა, ზედ დააღაგეს ბევრი სხვა და სხვა ნაირი დანები, ერთი მათგანი მეტათ დიდი იყო. დედაკაცებმა აიკარწასეს კაბები, შემოიკრეს თეთრი წინ-საფრები. უსახბი თავმოწონებით წინ და უკან დადიოდა. კანიტუჩი აქეთ იქით გაიციქირებოდა, მაგრამ ვერას მიძვდარა იყო. ბოლოს, როცა დრო ჩაიგდო, ჭკითხა ტერეხას ჩუბათ:

— ჩვენსა დღეს რა ამბავია?

— დღეს სომ შობაა, ჩიკოტტო უნდა დაველათ. სარდაცემული გოგონა ზღაზუნით გავიდა ეზოში და კედელს ამოეფარა, რომ დაენახა მისს ჩიკოტტოს როგორ დაჭკლანდნენ.

მან დაინახა როგორ შეანათეს სანათი საღორეში და ჩიკოტტო გამოათრის. მან მოწითო სახარლათ ჭევირილი, არ უნდოდა სიცოცხლეს გამოსაღებოდა. გოგონამ დაინახა როგორ უსახბმა დიდი დანა ჩასცხო, ბოლოს თავიც მოსჭრეს, დაუხის ფოთლებით მოწითულ სინზე დასდეს, მერე ხაბრალთ შუახე გაჩე-

სეს და ცაღ-ცაღკე ასწონეს. კანიტუჩის მოესმა ერთ სმათ როგორ სისარულით შესძახეს:

— ჩიკოტოტო გამოვიდა ოთხი ფუთი და ოცდაათი გირვანქა.

გოგონა გაუნძრევლად იდგა, თუძვა ეინვა ძაღ-ზე უჭერდა. ბოლოს მას სამხარეულოში დაუძახეს.

ტერეზა ძეხვებს სტენდა, კლეპენტო ლორს აკეთებდა, ზასკალინა ქონს ადნობდა. ეველა ფუსფუსებდა, ეველა მსიარულად ლაზარაკობდა. მუშაობით გამტბართ და კმაყოფილთ მოსალოდნელი გემრიელი საჭმელებით, ეველას სახე უბრწყინავდა. კანიტუჩი შედგა კარებში.

ზასკალინას მოაგონდა, რომ ამ შობა დღეს ეძაწვილს დილას აქეთია არაფერი უჭამია. მოუჭრა ერთი ნაჭერი ზური, შედ ჩიკოტოტოს ხორცი დასდო და უთხრა კანიტუჩს:

— აიღე, სჭამე.

გოგონა თუძვა ძაღიან მშიერი იყო, მწუნარებით ზირი მიიბრუნა, სახესე ხელი მიიფარა და სახლიდან გაზარდა.

ცახობი.

(თარგმანი)

რისტეშობის ცივი დღეა,
ქარი დაჭქრის, დასისინებს,
ხან ქოხმასებს მოაწუდება,
ხან ხმელ ფოთლებს აშიშინებს.

ფარღაღაღა ქოხში ვანო
მოჯდომია ჩამქრალ კერას,
სცივა ბედგრულს, სცივა ძალსე
ღ გმობს, სწუეკლის ბედის წერას.

დედა არ ჰქავს... ძამა სადღაც
სამუშაოთ შორს წასულა...
თვით-კი მარტო დარჩენილი,
საცოდავათ მობუსულა.

თრთის, კანკალებს შიშისავან,
ათასი რამ ელანდება:

აგერ ტურბა... აგერ ქაჯი...

აგერ ბუა ვით მოძვრება.

სად წავიდეს? ვის მიმართოს?

ვინ მიიღებს, შეიფარებს?

უზატრონოს, ვინ მისედავს?

უბედურს, ვინ შეიყვარებს?

ფიქრობს... და თან აგონდება,

როს ეკვროდა მკერდში დედანს,

აგონდება და... ქვითინებს,

ველარ იტევს გულში სევდანს.

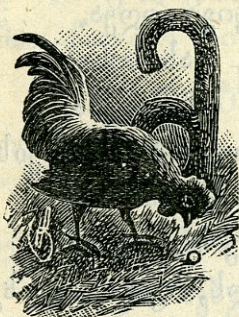
ცა-კი სტირის, იცრემილება,

ძავ ღრუბლებით დათაღსული,

თითქო ვანოს თანაუგრძნობს

და იმისთვის უწუსს გული.

დღესასწაულის დღეები გვიღებია!

ემურებოდა სასაღმრთაო დაბრუნება. თავს კარგათ არა ვგრძნობდი. ავედი თუ არა მატარებელში, მაშინათვე მოვინახე ჩემთვის შეუდრო ადგილი, კარები ჩავიკეტე და დავწექ დასაძინებლათ. მატარებელი აკვანივით მარწევდა და ძაღვ ტკბილათ ჩამეძინა.

ზუსათ საძინლათ შევინძერი, რაღაც სძაურობაც მომესძა, თავი ავიღე ძაღლს, თვალები დავაჭვიტე და კარებში დავინახე ვიღაც თეთრ წვერიანი მოხუცებულდი, შეთოვლილი უბაღასით და ნაბდით. ძას აუარებელი თეთრი ჰარკები ეჭირს ხელში, ძის გარძემო ქალები და ბავშვები ტრიალებდენ.

საძინლათ გაბრაზებული შევძახე:

— აქ შეორე კლასსი გასლავთ — ქალების მოსასვენებელი.

ჩემ გვერდით ვიღაც დაბალი ტანის კაცი დავინახე და იძან მითსრა:

— ჩვენც კარგათ ვიცით, ქაღბატონო, აქაური წესი. მოისვენეთ, არ შეკაწუსებთ.

შევხედე ამ კაცს — გზის მოხელე იყო — რა შეთქმებოდა.

მოხუცებულმა დაუწყო სხვა და სხვა ჰარკების მიწოდება და რკინის გზის მოხელე ვეკლავფერს ბადეში აღაგებდა.

— დღესასწაულის დღეები გვიდგება, ბაღებს ქალაქში სოფლური სანოვანე ეგელაფერი იამებთ, თითქოს ბოდიშით ამობდა მოსუცებული

— კვასი, კვასი ისე ჩადეთ ბაღში, რომ ჰარკები არ დაგვიგლიჯოს, წინაწინთ თქვა ვიღაც დედაცაცმა.

რას გავაწვობდი ამითან, შეწუხებული გადავბრუნდი მეორე გვერდზე და კვლავ ძილს მივეცი თავი.

არ ვიცი რაძღენი ხანი მეძინა,— უცბაო შემომესმა:

— შენ ეი, ცილცა კვასი ხარ, გვერდები ნუ ჩამომაცალე, ნუ მაწვეები, ჩემი ჰარკი დაიხევა და სიმინდის ფქვილი დაიხევა.

— ძალიან არ ვინაღვლი, უჭადოთ ვეღარაფერს მიირთმევენ ქალაქში, მე შენ გითხრა!

— თუ საქმე მაგაშია, კვასი რილას მაქნისია, ან მაგის ჭამის მუშტარი ვინ არის, რომ მაგისთანა სიმძიმეს მივათრევენ.

— ნურას უკაცრავათ, ცივ ჭადს აბა როგორ შევდრება! არ გინახია ბაღები რომ ცეცხლს მოუჯდებიან და მოუთმენლათ ელღან კვასის შეწვას? მერე ერთმანერთს რომ არ აცლიან პირის ჩატკებარუნებას. მაგასე რაღას მიბრძანებ!

— დაჩუმიდით, რა ჩხუბი გაქვთ. წითელ ლობიოს ვერავინ ვერ წაუდგება წინ. შობამდის ხომ ჩემი მეფობაა! დიდს, ჰატარას, მოსუცებულს... ეველას უეგართ ჩემი გემო. ქალაქ ადგილას ხომ მაზათ მივაჩნივარ, ეველანი ერთმანერთს ჰატეუობენ, არის ერთი ამბავი და წვეულობა, ამბობდა ლობიო თავის ჰარკიდან.

— აგრე არც შენ უნდა იკვეხოდე, სომ იცი რომ უნიგოზოთ არაფერი შვილი შენ არა ბრძანდები. თუ ჩემით არ შეიკაზმე გემოს ვერავინ ჩაგატანს, უთხრა ნიგოზმა. — სომ გაგეგონება რა სასარგებლო რაშე ვარ. საცევს გააკეთებენ — ნიგოზი უნდა უფოთ. კაკლის მუ- რაბა სომ ვეელგან განთქმულია, კაკლები არის — და ვერცხლით და ოქროთი ჭყურავენ და შობის სეს მო- სართავათ ჭკიდებენ.

— ვინც რა უნდა თქვას ჩემისთანა კი ვერავინ იქნება. მთელი დიდი ქალაქი რომ მოატაროთ დომს ვერსად ვერ იშოვით. დღესასწაულებში არავინ რჩება უთევზოთ და ცხელი დომი კი რა რიგ ამშვენებს თევზსაც და სუფრასაც.

— რა ბატონობაა, რომ მოსვენებას არავის ამ- ლევთ! იკითხა ვიღამაც

— ეგ ვიღაა, ვინა ლაპარაკობს! წამოიძახეს ერთ სმათ ვეელამა.

— მე გახლავარ ჯანჯუნა, გურული ჯანჯუნა, ზემო იმერეთში შეძახიან გოზინაუს, და ქართლ-კა- ხეთში ჩურჩხელას. ვეელას საუვარელი ვარ, დღესას- წაულების მოთავე მე ვარ, ვეელასათვის სასურველი და სანატრელი.

— დაჩუმიდი, დაჩუმიდი მე ებედო! უნიგოზოთ, უნუშოთ რას მაქნისი ხარ! გრომათ არა დირხარ! შეჭყვირეს ერთ სმათ ვეელამა.

ატედა ერთი აურ-საური. კვასი იწეოდა ჰარკე- ხე. ევიროდა, ტრახანობდა: არ იცით რომ მე ქართ- ლში გოგონას შეძახიან? რად მიძახიან, ალბათ იმი-

ტომ, რომ კაცის თავს ვკეპარ და ძალიან ჭკვიანი ვარ.

ვევლა იწევდა ტრახახისკენ საცემრად, ერთბაშათ საშინელი ბრახვანი მოისმა.

გამეღვიძა, ხეხე წამოვხტი, რაღაც სასწაულით გადავრჩი. შემოდან თურქე კვასი ჩამოვარდნილიყო კინალამ თავი გაშიჭეულიტა.

ან. წერეთლისა.

ბუძეების ბედი.

აფსული იწებოდა. ფოთლები სცვიოდნენ, ტყე იცრცვებოდა, ადრე ჩადიოდა მზე, ადრე დგებოდა ცივი ღამე.

ასალგაზრდა ზღარბები უკვე ფიქრობდნენ სასამთროდ მოწუობას: ისინი მშობლების ბუნაგში თავიანთ თავს მჭიდროდ გრძნობდნენ, ბებერი ზღარბებიც ლაპარაკობდნენ, რომ დრო იყო მათი შვილები ცალ-ცალკე დაბინავებულიყვნენ.

ზირველათ „დიდი“ მოეწო. იგი გაემკსავრა ბინის საძებნელად, და იპოვნა საკმაოდ ღრმა ორმო ბუჩქის ძირას. მაგრამ რადგანაც „დიდს“ სიფართოვე უეჭარდა, დიდის გაჭირვებით დაუწყო თხრა ორმოს თავის მოუსვენარი თათებით, გაუდიდა სიგრძე—სიგანე და შემდეგ გაუკეთა ორი სავალი-გზა. ახლა ფოთლებით უნდა მოეფინა ბუნაგი, რომ მისი მხსველტავი სხეული თბილათ და რბილათ ეოფილიყო. დიდსანს არ წვალებულა „დიდი“, — ტყვილათ-კი არ სცემდნენ ზატვის და აფასებდნენ მას მშობლიურ ოჯახში. იგი გაემკსავრა ტყეში, იპოვნა მთელი გროვა ხმელი ფოთლებისა და დაიწყო ზედ გორნობა ეოველის მხრით-ფოთლები ეკლებზე აესხენ ზღარბს და ამნაირი არა-ჩვეულებრივის მორთულობით დაბრუნდა თავის ბუნაგში. ბევრჯელ მოუსდა ზღარბს მკსავრობა ფო-

თლებზე, ვიდრე არ შეაგროვებ სავაჭროდ, „დიდმა“ რიგობით მოჭყინებ ფოთლებით თავისი ბუნაგი, შემოდან ფიხსი დაწყო, მიაფარს ფოთლები და ბუნაგი მზათ განსვდათ.

ბუნაგის შენების დროს „დიდს“ ჭამაც-კი ავიწვდებოდა, რის გამოც ცოტა არ იყო განსდა. უნდა შევესო თავის დანაგარგი, გამოკვებულიყო კარგათ და შემდეგ მიწოლილიყო თავის მომხადებულ ბუნაგში სამთრის ძილისთვის.

„გაუძამდარი“-კი ამასობაში რაც შეეძლო იხსოვრება მაჭიკს; მას დრო არ ჰქონდა ბუნაგზე ეზრუნა, თუძცა მამა და დედაც ერთხელ არ აგონებდენ მას, რომ დრო იყო ზატვივი სცოდნოდა, მაგრამ იგი სულ საკვლათ სტოვებდა.

ერთი საღამოს „გაუძამდარი“ ჩვეულებრივად გავიდა სანადიროთ. ბნელოდა, ციოდა და ჯანუი იდგა. ეტეობოდა ვეკლას ცოცხალი ქმნილებანი მიჩქმალულიყვენ. კუტი კალიები აღარ ჭრიჭინებდენ, ბუხანკლები არა ბზუოდენ, ჰეჰელები აღარ დაფრინავდენ ევავილიდან ევავილზე, ევავილებიც-კი ეკვლანი დამჭენარიყვენ. „გაუძამდარი“ მანც ერთგულად სთხრიდა მატლებს, დამებდა ლოკოკინებს. მის შემოთ-კი ვეებერთელა ფრინველი იჯდა მოკაკულ ნისკარტით და ვეება რგვალ თვალებს აბრიალებდა. მან უკვე კაი ხანია შენიძნა ზღარბი და მხოლოთ მოხერხებულ წუთს-ღა უცდიდა, რომ ხელში ჩაეგდო თავისი მსხვერპლი.

უცნოდ რაღამაც დაჭკვივლას ზღარბს შემოდან; იგი

სწრაფად დაეხვებოდა გორგალსავით და თვის უნებურად აიწია ჭაერში, ჭოტის ბრჭყალებისან ფეხებში ჩაბღუჯულმა.

„გაუძამღარო“ ძალზედ შეშინდა და არც-კი გაუგია, თუ ჭოტმა როგორ გადაულაზა იგი მთლიანად, გაუჭირვებლათ.

ასე მწუსნარედ გაათავა თავისი მოკლე სიცოცხლე „გაუძამღარმა“.

ჰატარა „მშიშარამაც“ ბევრ ხანს არ იცოცხლა მშობლიურ ბუნაგში და ქვეყანაზე. მამას არ უყვარდა ზარმაცნი და მშიშარა შვილი; იგი აგდებდა მას ბუნაგიდან, „მშიშარა“ კი სულ დედას ეძუტებოდა, რომელიც იფარავდა მამისაგან და მხათ იყო თავისთან შეენახა მთელი ზამთარი სუფარელი შვილი. მამას გაგონებაც არ უნდოდა ამისთანა უსამართლობაზე და წაქეზებდა.

— დაე თვითონ მოეწეოს, საუკუნეს სომ არ იცხოვრებს მშობლიურ ბუნაგში! აგდებდა შვილს ბებერი ზღარბი.

რას უნდა ექნა! გაემგზავრა ჰატარა „მშიშარა“ ბინის საძებნელად. ტეჰმი-კი ისეთი საძინელაება იყო, მთელი დღე აურ-ზაური იდგა, ისმობდა ძაღლის ყეფა, — დედა ეუბნებოდა, რომ ხალხი ნადირობს გურდღლებზე. მართალია, საღამოთი სულ მიწუნარდა, მაგრამ სადღაც კიდევ ეეფდა მოუსვენარი ძაღლი.

„მშიშარა“ ეოველ ნაბიჯზე შესტებოდა სოლმე ფეხის სმაზე, ტოტების ჭრახუნზე, და როგორ შეშინდა იგი, როდესაც გაიგონა მასლობლად ძაღლის ყეფა.

სხნა არ იყო. იგი სწრაფად შეგორგოლავდა და ისე მიწვა ცოცხალ-მკვდარი. მონადირე-მ-ღელმა შენიშნა საძაგელი ნადირი და გაბრახებული მივარდა. იგი კბილებით ებღაუჭებოდა მას, მაგრამ, მხოლოთ ენა და ცხვირი ეჩხვლიტებოდა და ტკივილისაგან უფრო ცოფდებოდა. გააღმასებული ჭეუფდა იგი, წკპუტუნებდა, ვარდებოდა ზედ, მაგრამ ბურთი გაუნძრევლად იდო და ეს გაუნძრევლობა უფრო მეტად ანრისხებდა ძაღლს. ბოლოს მან მოიფიქრა, თუ როგორ დაემარცხებინა მტერი. ძაღლმა წაჭკრა ზღარბს თათი, — იგი დაგორდა; ზღარბი თან-და-თან მიგორავდა, უეცრად მან იგრძნო, რომ რაღაცა ცივი ჩასდიოდა ეკლებში და ესებოდა მის სხეულს. სწრაფად გაიშალა და დაინახა, რომ წუძვეში წევს, მას კი თავს ადგია უხარ-მასხარი დევი დაღრენილი ჰირით. მოვიდა უბედურ „მძიმარას“ ადსასრულიც. ერთ წამში დაჭკლიჯა, ბორბტმა ძაღლმა და მიატოვა წუძვეში*)

დედა-ზღარბმა, თითქოს იგრძნო უბედურება: იგი გაემკზავრა თავის საუვაჭელის კვალზე და მხოლოდ უსულო სხეული-ღა იპოვნა; ზღარბმა დიდთ იწუნა, მაგრამ რას მოუმატებდა! დაბრუნდა თავის მონუცთან, როქელსაც ეველაფერი დავიწეებოდა და ღრმა ძილით ეძინა. თან-და-თან დედა — ზღარბსაც ჩასთვლიდა. გრძელმა ზამთრის ძილმა შეიპერო ისიც, დაავიწვდა შეილებიც, თავისი მწუნარებაც, საჭმელიც,

*) ასევე ეპყრობიან ზღარბებს მელეხიც.

შეესვია გორგალსავით და რღმათ ჩაიძინა კახაფხულის დღეების მოლოდინში.

რადან აკეთებდა ჩვენი მეოთხე ზღარბი, ჩვენი „შეუბოვარი“? როგორი ბედი ეწვია იმ მხნე ზღარბს? იგი კაი ხანია წავიდა გმირული შემთხვევების საძებნელათ. მას სწადდა ეპოვნა მშობლების ბუნაკზე უკეთესი, მოძარჯუებული ბინა, არაფრისა არ ეძინოდა, ვეელაფერზე მხათ იყო.

ფიქრებში გართულება ვერ შენიძნა, თუ როგორ დაეჯახა ვილასიც ფესებს. იგი შეშინდა შეესვა გორგალსავით. შემდეგ მან იგრძნო, რომ აიყვანეს, ჩასვეს რღაშიც და წაიყვანეს. დიდხანს მიჭყავდათ იგი ნჯღრევით, გორავდა, რღაზედაც ეცემოდა. ბოლოს მან გადასწვიტა, რომ ბავშვებს ჩაუვარდა ხელში, შეთხუზნეს თიხით და ძაღვ შეწვას დაუწებებენ.

საქმე არც მაგრე სამიძო იყო: სოფლელება ბიჭმა იპოვნა ზღარბი და კალათაში ჩასვა, იმ აზრით, რომ ეგებ ვისმეს მიჰყიდო.

ზღარბი გაეცნო ხალხს.

ზღარბი მთელ ღამეს გაუნძრევლად იწვა კალათაში, მეორე დილას-კი ისევ ისე წაიყვანეს სადღაც კალათით.

რამდენ ხანს იმგზავრეს ძნელი გამოსაცნობი იყო. ბოლოს ეძაწვილმა გაჭყიდა ზღარბი ერთ აბაზათ და ახლა მან იგრძნო, რომ სხვა ბედში ჩავარდა. იგი აღარ გორავდა აქეთ-იქით და რღაშიც ჩასდეს. გარშემო ისმოდა უცნაური ხმები და შიშით ვერ გაშლილიყო.

ზღარბი მაგიდაზე იწვა. მას გარშემო ბეგრი ხალხი ესვია. მის ახლოს მშვენიერი ქერა-თიანი გოგონა იდგა და ცნობის მოუვარეობით ათვალიერებდა უცნაურ ნადირს; გოგონას გვერდით იდგა მისი სქელი, წითელ-ლოყებიანი მძა, რომელსაც გაკვირვებისაგან პირი დაეღო; მამა, დედა, დიდება და მხარეული ქალი პრასკოვია, — ევლანი განყრებულევენ და ათვალიერებდნენ ეკლიან ბურთს, რომელსაც არ უნდოდა ეჩვენებინა თავისი სიმშვენიერე.

— განა, ღირდა ამისთანა საძაგლის შემოყვანა! გადაჭრითა სთქვა დიდებამ, განისწორა სათვალეები და ჩაჯდა სავარძელში წინდის საქსოვად.

— სწორედ ბძანებთ, ქაღბატონო, ჭუჭყის მეტი სახლს არაფერი მოემატება, წარმოსთქვა მხარეულმა ქალმა, და ბურტყუნით გავიდა.

ბავშვები შიშით შესცქეროდნენ მშობლებს, რომ ამათაც არ დაეჭირათ დიდებას და მხარეულის მხარე. მამა მიხვდა მათ ჩუმ შეკითხვას და დასამძვირებლათ უთხრა:

— ზღარბი ცუდი არ არის: ზღარბი კეთილი, მშვიდი ამხანაგია; იგი პატროსნად, წენართ ატარებს სიცოცხლეს შრომაში და სრუნვაში; იგი არა სჭამს მუქთად ზურს, და თქვენ დაინახავთ რამდენ სარგებლობას მოგვიტანს ჩვენი ძისვლეუტავი მეკობარე. ახლა პრასკოვია დაუსვენებლივ ეომება შავ ჭიებს, მაგრამ ვერა მოუხერხებია არა მათთვის, ზღარბი-კი ერთ კვირასე მუსრს გაავლებს. დიდება ჩივის, რომ თავები აფხაკუნებენ მის ოთანში, — შეუშვათ მასთან

ერთ ღამეს ზღარბი და ხელად გასწვევრავს ძთლად იმის თაკვების სამეფოს. მხოლოდ არ უნდა შეაძინოთ ზღარბი, დაე შეეჩვიოს თავის ძღვომარეობას, და თქვენ დაინახავთ, თუ როგორი შესაქცევია, საუვარელი ნადირია.

— მაძილო, რატომ არ გაიძლება? მე ძინდა ვნახო, როგორია! ამბობდა ნატო.

— ზღარბს თქვენი ეძინა, — უთხრა დედამ: — ისხედით ძმვიდათ, ნურაფერს ნუ ილანარაკებთ, დაე სრული სიჩუმე იყვეს, და ზღარბიც გაიძლება.

ბავშვები ძიჩუძენ და თვალს არ ამორებდენ ეკლებიან გუნდას. ისმობდა მხოლოდ წინდისხიჩების ჩხაკუნი დიდუდას ხელში და საათის რაკა-რუკი.

ამნაირმა სიჩუმემ მოატყუა ზღარბი; ამის გარდა სწადდა გაეგო, თუ სად იყოფებოდა იგი, რისთვისაც ძალა-უნებურად გაიძალა.

ზღარბს აუთრთოლდა ეკლები, კანთავისუფლა თათები და წამოდგა მაგიდაზე. გამოჩნდა დანაოჭებული, ძრისხანე დინგი, მაგრამ ოთხი ისეთი ლამაზი თვალეები შესცქეროდენ მას, რომ ზღარბის დინგი გასწორდა და თვისი ჩვეულებრივი უსრუნველი გამონატყულობა მიიღო. ზღარბმა უცქირა, უცქირა და გასწია მოკლე ნაბიჯით სასადილო გრძელ მაგიდაზე.

— დედილო, მაძილო, დიდუღო! ევიროდენ ბავშვები აღტაცებით: — ბუძვი ღარბის, დაინახეთ!

ბავშვების ევირილმა შეაძინა ზღარბი, და ისევ შეიხვია; მაგრამ ამან დაისხნა განსაცდელისაგან, ერთი წუთიც და იგი იატაკზე დაეცემოდა.

— ამ სხათში წამოვაუენებ, ჩვენ მას ცოტა ტკბილი არაუი დავაღვეინოთ, და ის ხვალამდის მოძინაურდება კიდევ! სთქვა მამამ.

ბავშვები მოემზადენ სასურველ სანახაობისთვის. დეღამ მოიტანა ბადით სასმელი მამამ-კი მოუკიდა ჰანჯიროსს და შეაბოლა თუთუნის ბოლი ზღარბის ეკლებში. ერთ წამში გაიძალა ზღარბი. მან ერთ წამს იგრძნო სასმელის სასიამოვნო სუნი და, მოურიდებლად დალია მთელი ბადია. მისმა თვალებმა ბრწყინვა დაიწვეს, იგი სასაცილოთ ბორძიკობდა, უირამა-ლა გადად-გადმოდირდა, ეცემოდა ხან აქეთ, ხან იქით და ეტეობოდა უნდოდა ვეელასათვის ეთქვა: „მომეცა-ლეთ კხიდან“.

იგი თან და თან სუსტდებოდა, თვრებოდა, ბოლოს დაიძინა, ასე რომ შეიძლებოდა მისი ხელში აუვანა, ჰირის დაღება, ხელის წასმა, — ზღარბი არ ინძრეოდა. მაშინ ჰალიკომ ჩააწვინა ფართო კალათში, სადაც ნატომ დაუმზადა ზღარბს რბილი საწოლი.

12 საათის შემდეგ გამოეღვიბა ზღარბს, ათიქოს არაფერი მომხდარეოს. მან იგრძნო თავი კარგათ, სრულებით ისე, როგორც ტეეში, მით უმეტეს, რომ დაძე იყო, ბავშვებს და დიდებს ეძინათ და სახლში სრული სიჩუმე სუფევდა.

ზღარბი ამოვიდა კალათიდან, რომლის მახლობლათ იატაკზე რძე და ჰური იპოვნა და სიამოვნებით შესწამა; შემდეგ მან მზრუნველობით შემოირბინა ვეელა ოთახები და ეცნობოდა ახალ საგნებს. მთელ

ღამეს ისმოდან მისი მოუსვენარი ფეხების ბრაგუნი იატაკზე. სინუძე და სიბნელე იყო უვეღ კან, მარტო დიდუღას ოთახში ბუტავდა კანდელი და ისმოდა თავკას ფხაჭუნი. სწორეთ იქით გაეშურა ჩვენი ზღარბიც ნადირობის წინაგრძობამ გააშურა იქითკენ.

ამოხტა თუ არა თავკის წრუწუნა სოროდან, ბოროტ გაბედულობით მოეწია მას ზღარბი, მარტო თავკის წრუწუნი და კმაყოფილი ბურტყუნი ზღარბისა უჩვენებდენ, რომ მსხვერპლი დაეჭირა მონადირეს.

მეორე დღეს ზღარბი აღარ ერიდებოდა ხალხს. თუძცა, როცა მასთან მიდიოდენ ძრეულ ახლოს, შუბლზე წამოიფარებდა ხოლმე ტყავს, კიდევ შეხვევდა, მაგრამ დიდ-ხნობით კი არა. ბავშვებმა შენიძნეს, რომ ეოველს სასტიკ ხმაზე ზღარბი ფრუტუნებდა და შუბლზე ტყავს იჭიმავდა. მეტის-მეტა სასაცილო იყო ამ დროს: იგი თითქოს თავს უკრავდა.

— ბუძგუნი, თავი დაგვიკარ! ეუბნებოდენ ბავშვები; ზღარბი ფრუტუნებდა, იჭიმავდა ტყავს, როცა გაიგონებდა სტყუენას--ან ზარის ხმას ეურთან.

ბოლოს დაინახა, რომ მას აჯავრებდენ და ეურადღება აღარ მიაქცია გასაგულისებულ ხმებს, სვამდა რძეს ან მოუსვენრათ ღარბოდა ოთახებში.

ზღარბი სრულიად შეეთვისა სახლსა და ხალხს. ღამით იგი ნადირობდა შავ ჭიებსე და თავკებსე, რომლებიც მრავლად იყო სამშარეულში.

ზრასკოვია ამაოთ აურიდა შავ ჭიებს ბავრუკს, ამაოთ ჭკეკსდა ფრანგულ მწვანელით, ჭყუუქავდა მღუღარე წელით, მაგრამ შავი ჭიები მრავლდებოდენ

დღითი დღე. როგორ გაუოცდა ჰრასკოვიას, როცა ნახა რომ ზღარბმა ერთ კვირაზე სრულიად მოსპო შავი ჭიები. ახლა არ ამოფოთებდენ ჰრასკოვიას არც მარდი ახანოს ჭიები, არც შავი ჭიები. ჰრასკოვია თუძცა ჩვეულებრივად ბურტყუნებდა ზღარბზე, მაგრამ ძრეელ აფასებდა მის გარჯილობას და ხშირად ამ-
ლევდა თაღამს, სტაფილოს, კომბოსტოს მურკებს, — საზოგადოთ უველა ტკბილეულობას, რაც-კი მის ხელ-
ში. გავლიდა. ბავშვები სომ, თქმა არ უნდა ანები-
რებდენ ზღარბს. ისინი არ შეჭმდენ არც ერთს თაფ-
ლის ჰურს, არც ერთს ვაშლს, რომ არ ეწილადები-
ნათ თავიანთ მხსველეთვ ამსანაკისთვის.

ერთ მშვენიერ დღეს ზღარბს უეცრად მოუსვენრო-
ბა დაეტყო. იგი დაბოდა კუთხიდან კუთხეში, ოთა-
ხიდან ოთახში, თითქოს დანაკარგს დაემებსო, ბოლოს
დამშვიდდა, როცა იპოვნა ბნელი კუთხე ღვიძელს
იქით, სასადილო ოთახში.

ერთხელ ძთელი ოჯახი დილის ჩაის შეექცეოდა
და მეტად გაუკვირდათ, როდესაც დაინახეს დიდებულად
შემოსული ზღარბი ვარდის ფერი ბანტი კბილებში.

— ბუძკუნ, ბუძკუნ შე საძაგელო, ჩემი ბანტი
აკილია! დაუფერა ნატომ; მაგრამ ზღარბმა უურადლე-
ბა არ მიაქცია გოგონას კვირილს და გულ-გრილად
ძიიტანა ბანტი ამონიშნულ კუთხეში.

— ჩუმათ, ბავშვებო, თავი ანებეთ ზღარბს, იგი
ბუნავს იკეთებს.

ს ა ღ ლ ე ბ რ კ ე ლ ო .

(სოფელ ბეთლევში გაგონილი ქელბაქიანის მიერ)

ღმერთმა მოგცეს ბევრი, ბევრი!!

კალთ, — პური, სებისკვერი!!!

ჯიბეში ფული,

ბელელში პური.

გამრავლდეს შენი ოჯახი,

გამრავლდეს შენი ერია!

დასასრულ გეტყვი: უფალმა

მოგცეს სვე ბედნიერია!!!

გ ა შ ო შ ა ნ ა ე ბ ი .

წარმოდგენილი ან. კაპანაძის მიერ)

წითელი ქვევრი, შავი სარქველი,

შიგ ჰყრია ხაშირ-ხუშარი.

გაუთლელი ჩხირი,

გაუცრელი ფქვილი,

უნაკერაო პარკი.

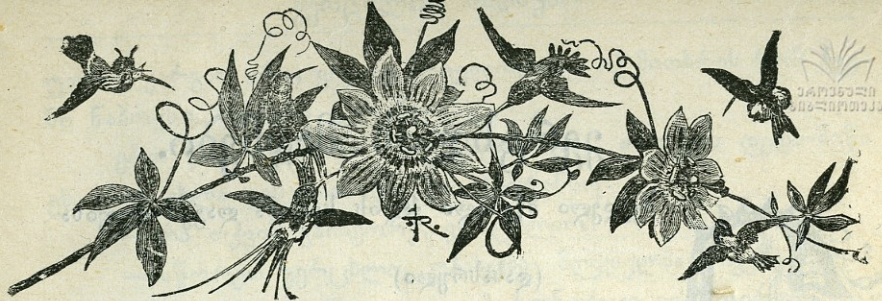
ა კ რ ო ს ტ ი ხ ი .

(წარმოდგენილი ლადო გეგეჭკორისაგან)

ი, ვაჟკაცი, მამაკვი, ხელობით დიდი მეოსანი;
კაცობით ერში განთქმული, მხცოვანი-პატიოსანი;
არ შეედრება სხვა ვინმე, გვამშვენებს ვითა სოსანი,
კარგ აზრს ქადაგებს, პირად მზე თვალადათ ტანადოვანი.
იშვითია დღეს ქვეყნათ მისებრი კარგი მეოსანი!

ა ხ ს ნ ა გამოცანისა: ირემი, მაგილა.

შ ო ბ ა.

არსკვლავმა მორთო ციმციმი,
მთვარემ შესცინა მიდამოს;
ანგელოზები გალობდენ
სავალობელსა საამოს:

„ნულარ ღონდებით, იხარეთ,
იშვა იესო მხსნელიო;
გზა დაბნეულთა, ობოლთა

შემწე და გამომხსნელიო!

მღვიმე ირჩია მან ბინად

და ფიცრის ბაგა აკენათო;

ზედ დასდგომია ბრწყინვალე

ნათელი მრავლის მრავლათო!

გული ყველასთვის ერთი აქვს

უხვად სცემს მოწყალებასო;

გვაგებებს ყველას სიამეს,

გვაგებებს ნეტარებასო!

მისი ხმა მძლე და მეტყველი

აწ მოედება ველათო;

მოვისმენთ ძმობის ლაღდას,

ვიცხოვრებთ სანატრელათო“!

ანგელოზების ლაღადი

მწყემსებს ეგონათ ჩვენება,

მაგრამ დარწმუნდენ, რომ ნახეს.

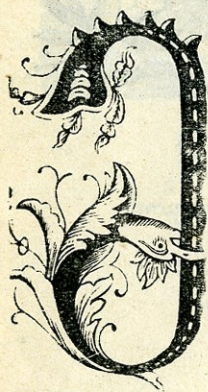
მღვიმეში ღვთისა მშვენება!

ლაღო გნებეჟკორი.

ვერცხლის მადნები.

შედეგი მწერალი ქალის სელიმა ჯაგერ-ჯეფისა

(დასასრული)

დღეღა რომ ბრუნდებოდა თავის სამრევლოში, განაგრძო მოამბემ, იფიქრა რომ ყველაზე უწინ ჩემ ამხანაგებს უნდა შევატყობინო, რომ ნაპოვნი მადანი ვერცხლი გამოდგაო. რადგან მას იმ გზაზე უნდა გაეფლო, სადაც სტენსონს ღუქანი და ღამის გასათევი ბინა ჰქონდა, ამიტომ შეეზვია იქითკენ, მაგრამ როდესაც გაჩერდა და შეხედა სახლს, ნახა რომ ფანჯრები სამგლოვიაროთ ჩამოფარებული იყო და სახლთან მიმავალ გზაზე ღვია იყო დაფენილი.

— ვინ მოკვდა? ჰკითხა მან გაკვირვებით ერთ ყმაწვილს, რომელიც ღობესთან იდგა.

— თვითონ აქაური უფროსი! უპასუხა ყმაწვილმა და უამბო, რომ ამ მთელი კვირის განმავლობაში იმდენ არაყს სვამდა, იმდენს, რომ გასაოცარი იყო.

— რატომ მოხდა ასე? დაეკითხა გაოცებით მღვდელი, — მაგას წინეთ ჩვეულებათ არა ჰქონდა არაყის სმა!

— ის ყველას ეუბნებოდა, რომ ძვირფასი მადანი ვიპოვნეო, განაგრძო ყმაწვილმა, — ახლა ჰმდიდარი ვიქნებო, არაფრის გაკეთება არ დამჭირდებაო, უნდა ვსვა და ვსვაო. წუხელი საღაც წავიდა ნასვამი, გადიჩხა და მოკვდა.

მღვდელმა განაგრძო შინისაკენ გზა. სტენსონის ამბავმა ძალიან შეაწუხა, ეგონა რომ თავის ამხანაგებს სასიამოვნო ამბავს მოუტანდა.

ცოტა რომ გაიარა, შეხვდა პიერ პერსონი. მან დაინახა თუ არა მღვდელი გაემართა მისკენ; მღვდელმა სიამოვნებით გაიფიქრა: ეტყობა ამაზე არ უმოქმედნია მადნების პოვნას და ახლა ვახარებო ჩვენს ბედნიერებას.

— გამარჯობა, მამაო, ქალაქიდან მოდიხარ? ჰკითხა პერსონმა.

— იქიდან მოვდივარ, უნდა გითხრა რომ ჩვენი საქმე

უფრო კარგათ არი, ვიდრე მოველოდით. იქ მითხრეს რომ ჩვენი ნაპოვნი მადნები ვერცხლია.

ერთ წამს პერსონი ისე გაფითრდა, თითქოს დედა-მიწას არის ახლა გასკდაო და შიგ ჩაიტანსო.

— რა თქვი? გაიმეორე, ვერცხლიო?

— სწორეთ ვერცხლი, უპასუხა მღვდელმა — ჩვენ ეხლა მდიდრები ვართ და შეგვიძლია ბატონურათ ვიცხოვროთ.

— მართლა ვერცხლი ყოფილა? განმეორებით იკითხა პერსონმა და საშინელი მწუხარება დაეტყო სახეზე.

— რასაკვირველია ვერცხლია! ხომ არა გგონია, რომ გატყუებ? გაიხარე, გამხიარულდი.

— გავიხარო? რაზე უნდა გავიხარო, მე დარწმუნებული ვიყავი, რომ არაფერი გამოვიდოდა და ჩემი წილი შიგვიდგოდა სვერდს ეს ტალერად.

საშინელ სასოწარკვეთილებაში ჩავარდა მღვდელი. იგი კარგა შორს გასცილდა, მაგრამ ჰხედავდა რომ პერსონი იდგა ერთ ადგილას და ტიროდა.

დაბრუნდა თუ არა მღვდელი სახლში მაშინვე შეუთვალა ძმათა სვერდებს, რომ ნაპოვნი მადნები ვერცხლი აღმოჩნდაო.

სალამო ჟამს, როდესაც მღვდელი დარჩა სახლში მარტო, სიხარულმა ხელ-ახლად გაიტაცა ის. ბნელაში გამოვიდა გარეთ და გადახედა გორაკს, სადაც მადნები ეგულებოდა. აი ამ ადგილას საეკლესიო სახლს დავდგამო, ოცნებობდა ის. მის სამრევლოს გვერდით უთუოდ გაშენდება დიდი ქალაქები, მაშინ ხომ ახალი საყდრის აშენება დაგეგმირდებაო. ამას-კი მოუწდება ბლომით ფულიო, რადგან ახალ ეკლესიის კურთხევა საჭიროა ამიტომ მეფის და ეპისკოპოსების მოწვევაც მოგვინდებაო. მის ოცნებებმა იქამდის მიადწიეს, რომ მეფის მისაწვევით სასახლის აშენება-კი მოინდომა.

— „განაგრძე შენი აშბავი ბოლომდის, მიუბრუნდა მეფე მოამბეს, — მხოლოდ დაჩქარდი, ახლა ვიცით რასაც ფიქრობდა ის კაცი; დროა შევიტყოთ, როგორ მოიქცა.

მღვდელი ჯერ კიდევ ფიქრებში იყო გართული, რომ

პერსონის თავის მოკვლის ამბავი შემოიტანეს. საცოდავს ველარ აეტანა თავის მადნის წილის გაყიდვა და კვლავ ველარ უყურებდა თავის სიმდიდრეზე სხვის ფარფაშს.

„მეფე ხელ-ახლად გასწორდა სავარძელში და გაფართოებული თვალებით იყურებოდა.

— ლმერთმანი მე რომ აქაური მღვდელი ვყოფილვიყავ სწორეთ შემეზიზღებოდა ეგ მადნები.

— მეფე მდიდარი კაცაა, უპასუხა მოამბემ, — მას ყოველთვის ყველაფერი აქვს, ღარიბი მღვდლის საქმე-კი სულ სხვაა. როდესაც იგი დარწმუნდა, რომ ღმერთი არ უმართავს მათ ხელს, გადასწყვიტა თავის თავზე არ ეფიქრა. მაგრამ არც ის უნდოდა, რომ ვერცხლი ცუდ უბრალოთ მიწაში ყოფილიყო ჩამარხული. მე თვითონ შევიმუშავებ და ჩემ სამრევლოში ღარიბ და უმწეოს ხელს გაუმართავ.

მეორე დღეს ის წავიდა ოლაფ სვერდთან და მის ძმასთან მოსალაპარაკებლათ, თუ როგორ შეუდგენ მადნების შემუშავებას. ის იყო მღვდელი უახლოვდებოდა ჰის კაცების სადგომს, რომ იქიდან დაინახა გამოსული ეტლი, რომელსაც გარს ეხვივნენ შეიარაღებული ჯარის კაცები. შიგ იჯდა ვილაც ბორკილით შებოქილი. გზის შესახვევში მღვდელმა იცნო დამნაშავე, თუმცა იმას თავი შეხვეული ჰქონდა. ეს იყო ოლაფი სვერდი. მან სთხოვა თავის დარაჯებს, რომ შეეყენებინათ ეტლი, რადგან მღვდლისთვის უნდოდა ეთქვა ორიოდ სიტყვა. მღვდელი ახლოს მიუახლოვდა.

— ამას იქით მხოლოდ შენ გეცოდინება ის ადგილები, სადაც ვერცხლის მადნებია.

— რას ნიშნავს შენი სიტყვები? ჰკითხა მღვდელმა.

— იცი, როდესაც შევიტყეთ, რომ მადნები ვერცხლისა ყოფილა, აღარ იყო ჩვენ შორის ტკბილი ცხოვრება, ძმებმა დავიწყეთ ჩხუბი. წუხელი მაგვივიდა დიდი ლაპარაკი — ვინ ნახა პირველათ მადანი. აეტებეთ ცემა, ტყევა, მე შემომაკვდა, ის იმანაც შუბლზე კარგი დიდი დალი დამასვა. ჩამოხრჩობა მომეღის. ახლა მადნების მფლობელი მარტო შენ დარჩები და ერთი სათხოვარი მაქვს.

— თქვი, და ყველაფერს აგისრულებ.

— ხომ იცი რომ მე ბევრი შვილები მყავს...

მღვდელმა გააწყვეტინა სიტყვა.

— იმათთვის ნუ სწუხარ, ისინი თავიანთ წილს სსრულიათ მიიღებენ.

— არა, მე სულო სხვა სათხოვარი მაქვს, მიუგო ოლაფმა,
— იმათ ნურათფერს ნუ მისცემთ.

მღვდელი განზე გადგა და ხმას არ იღებდა.

— თუ ამის პირობას არ მომცემთ მე დამშვიდებით სულის ვერ დავლევ.

— კარგი, კარგი, უთხრა მღვდელმა— დაწყნარდით, გაძლევ სიტყვას, რომ აგისრულებ თხოვნას.

ოლაფი კვლავ წაიყვანეს დარაჯებმა, მღვდელი-კი დიდხანს ჩაფიქრებული იდგა. აქამდის სასურველი გამდიდრება სიცოცხლეს უშხამებდა. თურმე ეს სიმდიდრე მისი ხალხისთვის გამოსაყენი არ ყოფილა; ოთხი კიდეც დაიდუბა, მერე რა კაცები— წამოსადეგნი და ღონიერნი. მას თვალ წინ წარმოუდგა როგორ ღუპავდა მის მრევლს თითო თითოთ ვერცხლის მადნები. მეფემ ჩახედა მოამბეს თვალეში და წამო ძახა.

— „ეტყობა აქაური მღვდელი კაცი კაცი ყოფილა.

— უფრო უარესი ამბავი მოხდა, განაგრძო მოამბემ— რაკი ხმა გავარდა, რომ ამ მხარეში აღმოჩნდა ვერცხლის მადნებიო აღარავინ აღარ მუშაობდა. თავს, უსაქმოთ სიმდიდრის მოლოდინში, აქეთ იქით აწყვეტდენ. ვინც ახლო-მახლო უსაქმო და ხეტიალა ხალხი იყო, ყველა ამ მხარეს მოაწყდა და მღვდელი წამ-და-უწუმ აწყდებოდა მთვრალეებს და ზოხზუბრებს დაუწყეს ზვერა მღვდელს, რომ მისი საშუალებით მიეგნოთ მადნებისთვის. მღვდელმა მოუწოდა თავის მრევლს ამის შესახებ მოსალაპარაკებლათ.

ჯერ უამბო იმათ, რამდენი კაცი იმხვერბლა ამ აღმოჩენილ ვერცხლის მადნებმა. მერე დაუყენა კითხვა, მოინდომებენ თუ არა, რომ უბედურებას თავი დააღწიონ. თითონ მღვდელს-კი ნუ მოსთხოვენ— გახდეს ამ უბედურების მიზეზი. ამიტომ მან გადასწყვიტა, რომ არავის უჩვენოს მადნების ადგილი და არც თითონ მოიხმაროს არასოდეს ის სიმდიდრე. თუ მაინც და მაინც მოინდომებენ ვერცხლის მადნებით სარგებლობას, მაშინ ის სადმე შორს გადიღუპება, რომ თავისი თვალი თ არ დაინახოს ზაღხის უბედურობა

— „მერე გლახებმა რა გადასწყვიტეს? — ჰკითხა მეფემ, — ისინი ისე მოიქცენ, როგორც მღვდელი ურჩევდა, სთქვა მოამბემ — აშკარათ ხედავდნენ, რომ მღვდელს მათთვის სიკეთე უნდოდა და მიანდეს, რომ ის წასულიყო ტყეში და ისე დაემალა მადნები, რომ არც მათ და არც მათ შვილის-შვილებს ვერ მიეგნოთ.

— „მას აქეთ მღვდელიც ისე ღარიბათ სცხოვრობს როგორც სხვები? — ჰკითხა მეფემ.

— ისევე ღარიბათ, როგორც სხვები.

— „მაგრამ უსათუოდ ცოლს შეირთავდა და ახალ სახლსაც გაიკეთებდა.

— არა, შეძლება ნებას არ აძლევდა, რომ ცოლი შეერთო და სახლიც ისევ ისე ძველი აქვს.

— „სწორედ კარგი ამბავი მიაშვე, — დაფიქრებით სთქვა მეფემ და თავი ჩაღუნა.

მღვდელი მის წინ ხმა ამოუღებლივ იღვა. რამდენიმე წუთის შემდეგ მეფემ ხელ ახლათ ჰკითხა:

— მაშ შენ იმიტომ მეუბნებოდი, რომ მღვდელს შეუძლია იშოვოს იმდენი ფული რამდენიც მოუნდება მეფეს.

— სწორეთ, — უბასუხა მან.

— მაგრამ როგორ დავატანო ძალა იმისთანა კაცს, რომელმაც უარჰყო სიმდიდრე, საყვარელი ქალი... უთხრა მეფემ. განა ის ახლა მიჩვენებს მადნებს?

— ეს სულ სხვა საქმეა, უბასუხა მღვდელმა, სამშობლოსთვის ხომ საჭიროა ფული?

— „შეგიძლია პირობა მომცე? — ჰკითხა მეფემ.

— შემიძლია.

— „განა მას აღარ შეაწუხებს მრევლის ბედი?

— ყველაფერი ღვთის ნებაა!

მეფე წამოდგა სავარძლიდან და ფანჯარას მიუახლოვდა. კარგა ხანს უყურა ეკლესიის წინ შეგროვილ ხალხს. რაც უფრო დიდ ხანს უცქეროდა იმათ, თვალები უფრო უბრწყინდებოდა და წელში გასწორდა.

— „აქაური მღვდელი სწორეთ მაღლობის ღირსია, სთქვა მეფემ, — შევციის მეფისთვის ამათ ნახვავზე უკეთესი არა იქნებარა. მერე მოუბრუნდა მღვდელს და ღიმილით უთხრა:

— „მაშ ამ სამრევლოს მღვდელი ისე ღარიბია, რომ გაათავებს თუ არა წირვას იხდის თავის ანათორას და სოფლურ ტანისამოსით არის ხოლმე?

— ღაახ, ის მართლა რომ ძალიან ღარიბია. უპასუხა მოამბემ და მის მოღუშულ სახეზე წითელმა ფერმა გადაჰკრა.

მეფემ გაიხედა ხელ ახლათ ფანჯარაში. ეტყობოდა რომ ძალიან კაი გუნებაზე დადგა. მასში კეთილშობილმა გრძობებმა გაიღვიძეს.

— დეე მადანი ისევ ისე თავის ადგილას იყოს. თქვა მეფემ, — შენ შენი სიცოცხლე ყოველთვის ყოფილხარ მშვიდა და შრომაში გაგიტარებია შენი მრევლის საბედნიერო და კვლავაც ასე უნდა მოიქცე.

— მაშ სამშობლო რომ განსაცდელშია? უთხრა მღვდელმა.

— სამშობლოსთვის საჭიროა უფრო კარგი ხალხი, ვიდრე ფული, მიუგო მეფემ.

ამ სიტყვების შემდეგ მეფე გამოეთხოვა მღვდელს და გამოვიდა საკურთხეველიდან.

ხალხი ისევ ისე დაღუმებული იდგა. როდესაც მეფე ჩამოდიოდა კიბეებზე, ერთი სოფლელი მაუახლოვდა და ჰკითხა:

— ჩვენ მღვდელს მოვლაპარაკე?

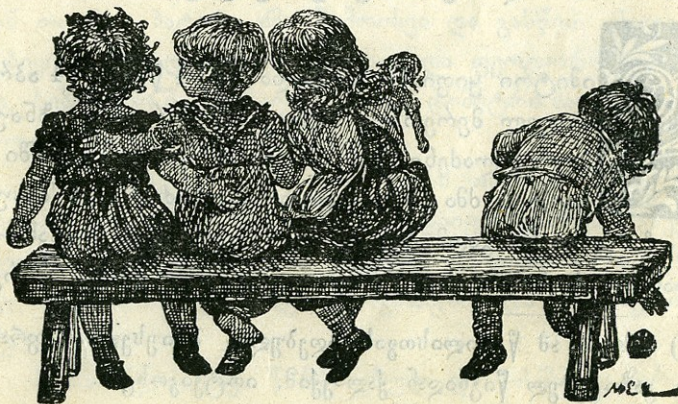
— ჰო, მოვლაპარაკე.

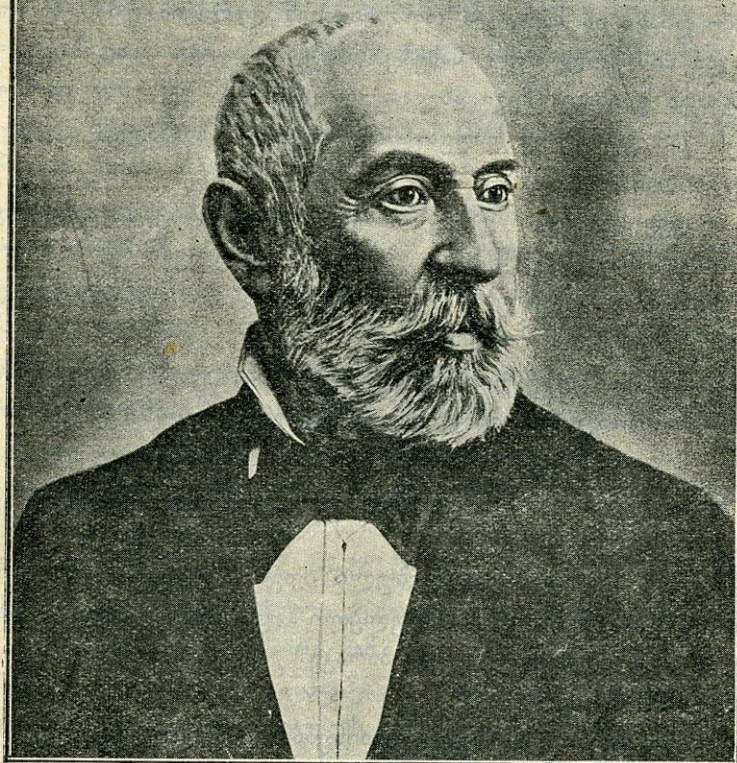
— მაშ ჩვენი პასუხი გეცოდინებათ, — უთხრა სოფლელმა.

— შეგიტყე ყველაფერი, — სთქვა ამაზე მეფემ და ჩაჯდა ეტლში.

ან. წერეთლისა.

(თარგმანი)

ჩვენი მოღვაწენი.

დომიტრი ივანეს ძე ყიფიანი. *)

დომიტრი ყიფიანი დაიბადა 1814 წელს 14 აპრილს აოფელ მერეთში, სადაც სკოვრობენ აზნაურნი ფურცელაძენი, და რომელთა ერთ ოჯახში დომიტრის ძმა გოჩა ყიფიანი ზედსიძეთ იყო შესული.

გოჩა ყიფიანი გადმოსახლებული იყო იმერეთიდან — სააბაშოდან და სკოვრობდა მშვიდად და წყნარად მერეთში

*) მასალა ამ წერილისთვის აღებულია ბრეუსელში ფრანგულ ენაზედ გამოცემულ წიგნიდან ქალ-ეკიმ. იოტეიკოსგან.

თავის მეუღლე ბარბარესთან, რომელიც განთქმული იყო თავისის ქუთით, დარბაისლობით და მშვენიერის მეტყველებით.

ქართული წერა-კითხვა პატარა დიმიტრიმ თავის დედის კალთაშივე შეისწავლა.

საზოგადოდ, დიმიტრის პატარაობიდანვე ეტყობოდა დიდი ნიჭი და გონების გამჭრიახობა. ჯერ რვა წლისა არ იყო რომ დედა მოუკვდა და თავის ძმა ქაიხოსროსთან გადასახლდა სურამში, სადაც ქაიხოსრო ტამოყნაში მსახურებდა.

ერთხელ სურამში ქაიხოსროსთან საცნაურის საქმეებზე მოვიდა ვინმე „ჩინოვნიკი“, ფეოდოროვი. ფეოდოროვი ხელდავდა ხშირად პატარა დიმიტრის წიგნით ხელში და გამოელაპარაკა: თან რუსული წიგნიც გადუშალა. დიმიტრის არამც თუ კითხვა, რუსული წიგნიც არ ენახა თავის დღეში და ჩინოვნიკს ამოოხვრით მოახსენა: არ ვიცი რუსული კითხვაო. ფეოდოროვმა იმავე წიგნში დაუწყო ასოების დასახელება და ბავშვი ისე წახალისდა, რომ მოსვენებას აღარ აძლევდა კითხვებით: ეს რა ასოა, ეს რას ნიშნავსო? ერთი კვირის განმავლობაში, მანამ სტუმარი სურამში იყო, დიმიტრიმ კითხვა დაიწყო. ფეოდოროვიც და ქაიხოსროც გაოცებულნი იყვნენ ამ ბავშვის ცნობის მიაყვარებით და ნიჭით. სტუმარმა უთხრა მასპინძელს: თუ ამ ბავშვს თბილისს არ ჩამოიყვან სკოლაში მისაცემად, დიდ ცოდვას ჩავითვლით. ქაიხოსროსთვის, როგორც ღარიბ აზნაურისთვის და მცირე ჯამაგირის პატრონისათვის, ძრიელ მძიმე იყო ქალაქში ბავშვის დაბინავება, მაგრამ მომავლის იმედებით გამხნეებული, ის შეჰჯდა ცხენზედ, უკან თავისი პატარა ძმა შემოისვა და გასწია ქალაქისაკენ. იქ ბევრი მეცადინეობის შეძღვე და ფეოდოროვის დახმარებით, სემინარიაში მიაბარა, სადაც დიმიტრი მალე პირველ შეგირდათ შეიქმნა ყველა საგნებში.

სემინარიიდან დიმიტრი წლის თავზედ ახალ გახსნილ „კეთილ-მოზილთა“ პანსიონში გადაიყვანეს. იქაც მშვენივრად სწავლობდა და 17 წლისამ წარჩინებით დაასრულა სწავლა და იქვე პანსიონში დანიშნეს გეოგრაფიის და არითმეტიკის მასწავლებლად.

1832 წელს სხვა წარჩინებულ და ნასწავლ ქართველებთან შორის დიმიტრიც დაიჭირეს და ციხეში ჩასვეს. იმათ რუ-

სის მთავრობის წინააღმდეგ შეთქმულებას აბრალებდნ. დიმიტრი ყიფიანი ცალკე კამერაში იყო გამომწყვდეული და რადგან იცოდა რომ განთავისუფლებას მალე ვერ მოესწრებოდა, დრო რომ ტყუილად არ დაეკარგა, ფრანგული ენის შესწავლას შეუდგა და მართლაც ისე საფუძვლიანად შეისწავლა, რომ თავისუფლად დაიწყო ფრანგი მწერლების კითხვა. დიმიტრი ყიფიანიც და სხვა მისი თანამოაზრე ყმაწვილნი კაცნი: გრიგოლ და ვახტანგ ორბელიანნი, იოსებ მამაცაშვილი, ელიზბარ ერისთვიშვილი, სოლომონ დოდაშვილი და სხვა მრავალი მათი თანამოაზრენი, სისხლის სამართალში მისცეს, მაგრამ იმპერატორმა ნიკოლოზმა აბატია ყველას, მხოლოდ სხვა და სხვა რუსეთის შორეულ ქალაქებში გადასახლეს ყველანი. დიმიტრი ყიფიანი, როგორც ერთი მოთავეთაგანი, უფრო შორეულ ქალაქ ვოლოგდაში დასახლეს და ნება მისცეს სამსახურში შესვლისა. მაშინ დიმიტრი მხოლოდ ცხრამეტი წლის ქაბუჯი იყო, მშვენიერი ვაჟკაცი, ზრდილი, ჩინებულად მოლაპარაკე და საქმეების რიგიანად შემგნე, დიმიტრი მალე წავიდა წარჩინებაში. ის იქაურ გუბერნატორის საქმის მწარმოებლად შეიქნა და მთელ მალალ საზოგადოების სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა.

ერთხელ გუბერნატორს ისეთი თვალსაჩინო საქმე გაუკეთა, რომ გუბერნატორმა აღტაცებით უცხრა: — ძვირფასო დიმიტრი ივანიჩი.*) მე ისე აღტაცებული ვარ შენას საქმიანობით, რომ მინდა დაგიმტკიცო რითიმე ჩემი მადლობა. მთხოვე რაც გინდა და უთუოთ აგისრულებ.

— ჩემ ქვეყანაში დაბრუნებას გთხოვთ, თქვენო აღმატებულიება, მოწიწებით მიუგო დიმიტრიმ. — იმაზედ უკეთესს რას ვინატრებ ქვეყანაზედ!

— სამშობლოში! რას ამბობ! როგორ გაგიშვებ მაგისტანა თანაშემწეს!

— ჩემი ბედნიერება თუ გსურთ, მხოლოდ სამშობლოში დაბრუნება გამაბედნიერებს! კვლავ მიუგო დიმიტრიმ.

*) რადგან გოჩა რუსებისთვის ძნელი სათქმელი იყო. დიმიტრის მამის სსხელი ივანედ გადასათქმეს რუსებმა და შემდეგაც ამ სსხელით იხსენიება ყიფიანი უფექვანს.

მეტი გზა არ იყო. გუბერნატორმა თავის სიტყვა ასრულა, პეტერბურგში წავიდა და იქ გაურვივა საქართველოში დაბრუნების საქმე.

ვოლოგდიდან გადმოსახლებულ დიმიტრის შეეძლო ეცხოვრა ყველგან საქართველოში, გარდა თბილისისა; იმ დროს ქუთაისის გუბერნატორად იყო გენერალი ესპერო, ჩამამავლობით ისპანელი, იმან თავის კანცელარიაში მიიღო საქმის მწარმოებლად ყიფიანი და დაუნიშნა თანაშემწედ მიხეილ ერისთვი-შვილი და რამდენიმე სხვა წარჩინებული გვარიშვილი.

სამი ოთხი წლის შემდეგ თბილისშიაც გადმოიყვანეს. დიმიტრი აქ გაცნო ქილაშვილის ოჯახს და მალე ცოლად შეირთო ნინო, ქილაშვილის ასული, რუსეთის პანსიონში კურს დასრულებული ქალი, რომელიც სიკვდილამდე თავდადებული მეუღლე იყო დიმიტრისა და რომელსაც ყოველთვის აღტაცებით უწოდებდა: „ჩემი ღვთაებრივი დიმიტრი!“

ვორონცოვის დროს დიმიტრი თავის მეუღლით შინაურულად იყვნენ ნამესტნიკის სასახლეში და დიმიტრის ზედ გავლენით დააარსა ვორონცოვმა თბილისში ქართული თეატრი, რომლის მეთაურობა, ის ის იყო ვარშავიდან ახლად ჩამოსულს გიორგი ერისთვიშვილს ჩააბარა. პირველ წარმოდგენებში თითონ დიმიტრიც თამაშობდა და მისი ცოლი ნინოც.

დიმიტრი დიდი მომხრე იყო სასწავლებლებში ქართულის ენის სწავლებისა და სავალდებულოც იყო მაშინ ყველგან ქართული ენის სწავლება ყველასთვის. რუსებიც და ყველა სხვა ეროვნების წარმომადგენელიც ვალდებულნი იყვნენ ესწავლათ ქართული.

კენინა ვორონცოვისამ იმ დროს გახსნა ქალების ინსტიტუტი. ერთმა დიდმა კაცმა—თავადმა ობოლენსკიმ—ითხოვა თავის ქალების გადმოყვანა სმოლნი მონასტრიდან ქალაქის ინსტიტუტში. რასაკვირველია, აუსრულეს. რამდენიმე ხნის შემდეგ ობოლენსკი მივიდა ვორონცოვთან და შესჩივლა: ჩემ ქალებს ინსტიტუტში ქართულს ასწავლიანო. რისთვის და რა საჭიროა ჩემი ქალებისთვის ქართულიო?

— რას იტყვი შენ ამაზედ, ჩემო დიმიტრი ივანიჩ! შეეკითხა ვორონცოვი იქ მჯდომ ყიფიანს.

დიმიტრი ივანიჩმა თავისებურათ პირდაპირ და მოური-

დებლად უპასუხა: საქართველოში ქართული ენა სუყველასთვის სავალდებულო უნდა იყვეს, თქვენო პრეზიდენტებო! ისევე სავალდებულო, როგორც კანონი ყველასათვის ერთი და იგივე უნდა იყვეს განურჩევლად და არავის არ აძლევდეს უპირატესობას. ვისაც არ სურს აღსრულება ამ კანონისა, ვინ უშლის რუსეთის ინსტიტუტში მიაბაროს თავისი შვილებიო.

ვორონცოვმა მოუწონა დიმიტრის ამგვარი აზრი და იმის დროს სუყველანი სწავლობდნენ ქართულს ენას. ვორონცოვის დროსვე დასწერა დიმიტრიმ წმ. ნინოს ისტორია ხალხში დასარიგებლად და რამდენიმე წიგნი კიდევ სხვა, საქართველოში მცხოვრებთა წოდებებზედ და საქართველოს ისტორიის მასალებზედ.

იმ დროსვე დაარსდა თბილისში პირველი გიმნაზია და მზრუნველად დაინიშნა დიმიტრი ყიფიანი და დაჰყო ამ თანამდებობაზედ 12 წელიწადს. იმავ ვორონცოვის დროს დაარსდა სამეურნეო საზოგადოება, სადაც დიმიტრი თავმჯდომარის თანაშემწეთ იყო არჩეული. აგრეთვე დიდ მონაწილეობას იღებდა დიმიტრი ბატონყმობის მოსპობის გამო არჩეულ კომიტეტში. დიდ წინააღმდეგობას უწევდა იმ პირთ, რომელთაც უნდოდათ საქართველოში ჩეესახლებინათ სხვა და სხვა ტომის გადმოსახლებულნი და სხვ. ამის გულისათვის ვორონცოვი ღიდად აფასებდა ყიფიანს და სხვა მრავალნი საზოგადოების წევრნიც.

ყირიმის ომი რო დაიწყო ომარ-ფაშასთან საბრძოლველად მთავრობამ გამოჩენილი მეომარი ვასილ ბებუთოვი დაინიშნა. ბებუთოვმა ვორონცოვს სთხოვა: თუ დიმიტრი ყიფიანს არ დამითმობ სამხედრო კანცელარიის დირექტორად, არ შეიძლებაო. და ბებუთოვმა ყიფიანთან ერთად შემოუარა იმერეთს, სამეგრელოს და გურიას... იმ დროს ვორონცოვის მაგივრად დაინიშნა მურავიოვი — კაცი სასტიკი, მაგრამ სამართლიანი. ერთხელ ბებუთოვის მინდობილობით მურავიოვს დიმიტრი ყიფიანმა წარუდგინა რაღაც „დაკლადი“ და მურავიოვს ისე მოეწონა, რომ ბებუთოვს შეუთვალა: ყიფიანი მე უნდა წავართვაო და ნამესტნიკის მართველობის გამგედ დაინიშნა. მურავიოვი აღტაცებული იყო იმის საქმიანობით, ჭკუით და მოსახრებით. შემდეგ ყიფიანი დაინიშნა ნამესტნიკის „რჩევის“

წევრად. ამ თანამდებობის დროს ბევრი თავისუფალი დრო ჰქონდა დიმიტრის და მაშინ მიჰყო ხელი ქართულ მწერლობას. სთარგმნიდა ფრანგულიდან, ინგლისურიდან შექსპირს და მაშინდელ ჟურნალ „ცისკარში“ ათავსებდა. „საქართველოს მოამბეშია“ იღებდა მონაწილეობას და თავის ნაწერებს ჰსენდონიმადა „ბაქარ ქართლელს“ აწერდა. დიმიტრი ყიფიანის სახელი ყოველთვის სავსე იყო ქართველ შესანიშნავ მოღვაწეთა და მწერალთაგან. ალექსანდრე ქავკავაძე, ვახტანგ ორბელიანი, მიხეილ დადიანი და მრავალნი სხვანი. აგრეთვე დიდ ჩინოსნებს ჰქონდათ განუწყვეტელი დამოკიდებულება დიმიტრისთან, როგორც უქკვიანეს კაცთან და დარბაისელ და მცოდნე მობაასესთან.

დიმიტრი ყიფიანი მიიწვია თავის საქმეების და თავის სამთავროს მმართველად და მცირე წლოვანის შემკვიდრის ოპიკუნად სამეგრელოს მთავრინა ეკატერინემ, რომლის ინტერესების დაცვისთვის დიმიტრის მოუხდა შეტაკება რუსის მთავრობასთან და რის მიზეზითაც საშუდამოთ დაჰკარგა იმან სახელმწიფო სამსახური და წარჩინებაზედაც ხელი აიღო.

შემდეგ ყიფიანი იყო არჩეული საქართველოს თავად-აზნაურთა მარზლად, სიბერის დროს თბილისის ქალაქის თავად, რომელ თანამდებობას თითონ გაანება თავი და გადასახლდა თავის საყვარელ ქვიშხეთში, იქ ის ეწეოდა ჩინებულად მოწყობილ მეურნეობას და სადაც იმას ჰქონდა ევროპიულად მშვენივრად გაშენებული უშველეგბელი ვენახი.

გარდა მეურნეობისა მთელ თავისუფალ დროს დიმიტრი ანდომებდა კითხვას მსოფლიო ლიტერატურისას და ქართულისას განსაკუთრებით. „კაცი მინამ ცოცხალია უნდა სცდილობდეს შემატოს რამე თავის ჰკუას, უნდა ამრავლებდეს თავის ცოდნას და არაოდეს არ უნდა კმაყოფილდებოდეს სწავლის შეყენებით“, ხშირად იტყოდა ხოლმე კურთხეული.

დიმიტრი ყიფიანის მეთაურობით და იმის ოჯახში შეკრებილთა ქართველთა ინტელიგენტთა დახმარებით, დაწესდა თბილისის და ქუთაისის თავად-აზნაურთა ბანკები, რომელთა მოგებით სწარმოებს ყოველი ჩვენი გამანათლებელი დაწესებულება: ქართული გიმნაზიები, თბილისში და ქუთაისში და

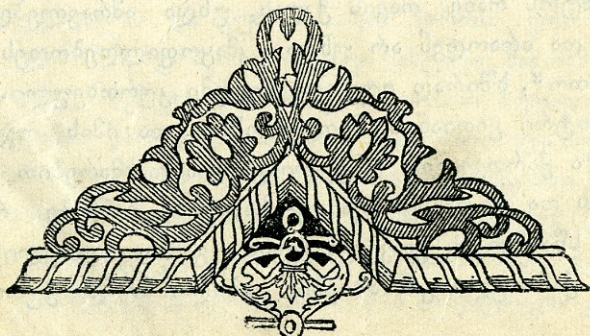
მათი განყოფილებები სხვა და სხვა ქალაქებში. დიმიტრის მეთაურობით და რჩევით დაარსდა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება და ქართული დრამატიული საზოგადოება.

ერთი სიტყვით დიმიტრის ოჯახის კარი ღია იყო ყოველის ქართულის საქმის მოსაწყობათ და თვით დიმიტრი და იმისი ოჯახის წევრები მხურვალე დამცველნი და დამხმარებელნი ყველა ქართულის საზოგადო საქმისა. ამ საზოგადო საქმის დაცვას და მის გაბრწყინვალებას და განმტკიცებას მონადრომა დიმიტრიმ მთელი თავისი ხანგრძლივი სიცოცხლე, ის ოთხმოცი წლის მოხუცი იყო, როდესაც ქუთაისის თავდაზნაურთა წინამძღოლად ამოიჩინეს და ის როგორც წარჩინებული წინამძღოლი, თავგამოდებით იცავდა ყოველ საეროვნოსაქმეს და ამ თავგამოდებისათვის სასტიკად იყო დასჯილი, ის გადასახლეს სტავროპოლის გუბერნიაში. მოსწყვიტეს ოჯახს, თავის საყვარელ სამშობლოს და თავის ქვეყნის საქმეებს განაშორეს და სტავროპოლშივე იყო, ბოროტ-მომქმედთა ხელით მოკლული.

ქართველმა ერმა დიდის პატივისცემით და ღალატით მოასვენა თბილისში თავისი შესანიშნავი შვილი და თავგანწირული მოღვაწე და მამა-დავითის ეკლესიის გალავანში დაასაფლაოა.

და ძველი აუგო საფლავზედ და სამარადისო ხსოვნა და სიყვარული თავის გულში.

ექ. გაბაშვილისა.

როგორ იცავენ თავს ცხოველები მტრისაგან.

გაგრძელება*)

ინა წერილებში, ჩემო პატარა მკითხველო, ჩვენ გავიცანით სხვა და სხვა იარაღი და მოწყობილობა, რომელთა შემწეობითაც ზოგიერთი პირუტყვი იცავს თავის არსებობას, იფარავს თავის სიცოცხლეს. იქნათქვამს ეხლა უნდა დაუმატოთ, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში ბევრს პირუტყვს ქუა და ეშმაკობაც ეხმარება მტრის კლანჭებიდან დახსნაში. ხომ გაგიგონიათ ანდაზა: „ხერხი სჯობია ღონესა, თუ კაცი მოიგონებსა“. ბევრი ბუზანკალნი, როგორც-კი შეამჩნევენ მოახლოვებულ მტერს, იმ წამსვე მოძრაობას შესწყვეტენ, გაჩერდებიან, ხან კიდევ გულაღმა გადმოტრიალდებიან და მთლად მკვდარს დაემზგავსებიან. აგრე რჩებიან ხოლმე გაუნძრევლად სანამ მტერი იმ ადგილს არ მოსცილდება და სულ განაბული მწერი ხიფათს აიცილებს; უთუოდ გეცოდინებათ, რომ ბევრი ონაფარი ცხოველი მკვდარს ხელს არ ახლებენ.

ხშირად მტრისაგან თავის დაღწევაში და დამალვაში ცხოველს შველის ასრედ წოდებული მფარველობითი ფერადობა, ე. ი. როდესაც გარეგანი ცხოველის ფეროვნება ძლიერ წააგავს და ემზგავსება იმ მცენარეებს, რომლებზედაც ესა-თუ ისე ცხოველი ბინადრობს.

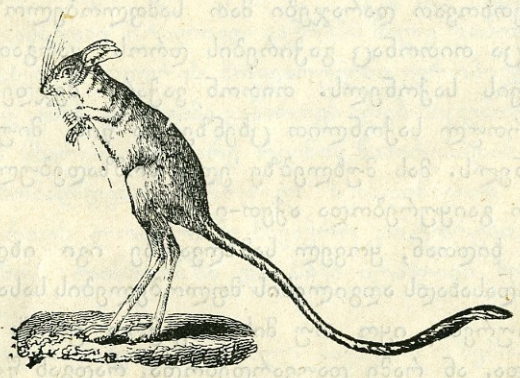
ხე-ბუჩქებზე ცხოვრობს ერთგვარი მწვანე ბაღლინჯო, რომელსაც ხის ბაღლინჯო ჰქვია, იმის ნახვა და ძიება მწვანე ფოთლებში ერთობ ძნელი საქმეა. ერთი მსწავლული ამ ბაღლინჯოს დასაქერად წასულა, მისულა ყოლოს ბუჩქთან, დიდის სიფრთხილით აუთვალღიერ-ჩაუთვალღიერებია თვითეული იმისი ფოთოლი და ბოლოს მოულოდნელად თითქმის თვალ-

წინ დაუნახავს ფოთოლზე მჯდომარე დიდი მწვანე ბალონი-
ჯო; ცოტა არ იყოს თურმე კიდევ შერცხვა, რომ უფრო აღ-
რე ვერ შენიშნა. მეც მახსოვს პატარაობისას, ბიძა ჩემი მგზავ-
ნიდა ხოლმე ყანა-მინდორში თავის ხაყოსათვის კუტი-კალიე-
ბის დასაჭერად. ბევრიც დამიჭერია სხვა-და-სხვა გვარისა და
ჯიშისა. არის ერთი მწვანე კალია, რომელსაც ძნელად შე-
ამჩნევთ ფოთოლზე ან ბალახში, ახლოს გესმის მისი ჭრიჭინი,
მაგრამ ვერ მიგიგნია, თუ სად ზის. აგერ უტბად კიდევ ის-
კუბა და თქვენ თვალ წინ ბალახში მიიმალა. ცოტა ხნის შემ-
დგომ თქვენ კიდევ შემოგვსმათ მისი ჭრიჭინი... ამბობენ, რომ
ზოგიერთი მომწვანო ფერის კუტი-კალია სასიამოვნოდ გა-
ლობსო (ჭრიჭინობსო), ამათ თურმე ხშირად იჭერენ კიდევ
და რკინის პატარა მავთულებიდან დაწნულ გალიაში ჩასხამენ.
არის ერთგვარი პატარა ჭრელი პეპელა, რომელსაც ძლიერ
უყვარს არყის ხის გარშემო ფრენა. როცა ხის წვერზე ზის
ძნელი დასანახია, რადგანაც იმის ფრთების ზევითა, მტრისა-
კენ მიქცეული, მხარე მოთეთრო-ნაცრის ფრად არის შეფე-
რადებული და ბებერი არყის ხის უსწორ-მასწორო ქერქისა-
გან ძნელი გასარჩევია. არავითარი სხვა თავის დასაცავი მო-
წყობილობა ამ საწყალ პეპელას არ გააჩნია: პაწია ჩიტის და-
ნახვაც მას ჟრუანტელსა ჰგვრის, მაგრამ მას იფარავს მისივე
ფრთების და თვით მრთელი სხეულის ფერადობა, რომელიც
უჩინარ ყოფს ხის ქერქზე მის ყოფნას. მთარველობითი
ფერადობით, გარდა მწერებისა, სარგებლობენ ფრინველები
და ბევრი სხვა პირუტყვნი. ყველა ცოცხალ არსებათა ტანთ-
სამოსელს აძევს მათ გარშემო მდებარე ბუნების ელფერი. ამ
გარემოებას ყურადღება მიაქცია პირველათ დიდებულმა აწ
განსვენებულმა ინგლისელმა მეცნიერმა დარვინმა. უმეტესი
ნაწილი იმ ცხოველებისა, რომელნიც ყინულეთის ქვეყნებში
ბინადრობენ, თეთრი ფრთა-ბეწვეულით არიან შემოსილნი.
ხოლო ცხელ უდაბნოში და ქვა-ქვიშიან ადგილებში მცხოვ-
რებ პირუტყვთა ტანი მოყვითლო-რუხის ფრად არის გაფერა-
დებული, ესე იგი ისინი ფერად ძლიერ მიაგვანან თვით სი-
ლა-ქვიშის ფერსა. ამნაირ ადგილებში გამოკრილ მეთვალყუ-
რესაც გაუჭირდება ყვითელი მიწის კურდღლის (წვივოსანის)
ან ყვითელივე მინდვრის სინჯაფის შემჩნევა. კურდღელი უთუ-

ოდ ბევრს თქვენგანს უნახია, მიწის კურდღელს-კი ვგონებ, ვერსად შეხვდებოდით, რადგანაც ჩვენში ეს პატარა ცხოველი არ ცხოვრობს, ამათ უყვართ დამხმარ-გადამწვარ ველ-უდაბნოებში ბუნაგობა, სადაც პატარა სოროებს იკეთებენ. მიწის კურდღელი პატარა თავის ოდენა ცხოველია. ფერად ზოგი ყვითელია, ზოგი-კი მოშაო-სილის ფერი, თავი ნამდვილ კურდღლისას მიუვავს, ულვაშები თრითინას, დინგი ღორსა, ტანი და წინა ფეხები თავისა, უკანა ფეხები ფრინველს, ხოლო კუდი ლომისა აქვს, წინა ფეხებზე ხუთი თითი აბია. ამათში ოთხი მწვეტიანია, სამთითა უკანა ფეხები თითქმის ექვსჯერ უფრო გრძელი აქვს ვიდრე წინა. წვივოსანი ძლიერ ფრთხალი, მაგრამ მშვიდი და უწყინარი ცხოველია, ადამიანსაც ადვილად ეჩვევა, იკვებება ბოლქვეულ მცენარეთა ძირებით, და ბალახით.

ნ. თ— ძე.

(შემდეგი იქნება)

წვივოსანი.

ყოველგვარი ხარისხის და წოდების ხალხი.

ვაჭრები

ს ხ ს დ ი ს ხ დ ს ა .

აშუალო საუკუნოების ვაჭრებმა გამოიარეს დიდი ვაი-ვაგლახი, სანამ გაიგნებდნენ ცხოვრებაში გზას. დიდი ვაჭრობა მაშინ ძალიან საშიში იყო. „ვინც გაბედავს ვაჭრობას, სწვრია ერთ საშუალო საუკუნის მატთანეში, მას უნდა ყოველთვის მოელოდეს დიდი შიში, როგორც ზღვაში მოგზაურობის დროს, ისე ველოურთა შორის ხეტიალის დროს. აგრეთვე ჭუდამ უცხო ხალხში ყოფნა დიდი გასაჭირია.

იმ დროს ვაჭარს თითონ მიჰქონდა ხოლმე თავის სავაჭრო—გზები-კი საძაგელი იყო, და ვაჭრებს ყველგან გზაზე დაუხვდებოდნენ ხოლმე გასაძარცვავათ თავ-გასული ხალხი. ამიტომ ისინი იძულებულნი იყვნენ ციხე-დარბაზის მფლობელებისაგან ეთხოვათ დარაჯები მათ სამფლობელოში გავლის დროს. თუმცა თითონაც ვაჭირების დროს კარგათ იცავდნენ თავს და თავის საქონელს. თითონ ვაჭარი შეჯდებოდა ერთ-ერთ დატვირთულ საქონლით ცხენზე და წინ მიუძლოდა გასაყიდ საქონელს. მას მუხლებზე ედო მომზადებული მახვილი და ფხაზლათ გაიყურებოდა აქეთ-იქით.

ყოველ ხილთან, ყოველ სამზღვარზე იგი იხდიდა ბაჟს, დადებულ გადასახადს ადგილების მფლობელების სასარგებლოდ. დიდი უბედურება იყო თუ მის სავაჭრო ურემს ან თვალი გაუტყდებოდა, ან რამე დაუვარდებოდა, რადგან წესათ ჰქონდათ: „რაც დავარდება—ის პატრონისთვის დაკარგულია“ და მაშინ ამ ურმის საქონელი ერგებოდა ადგილობრივ მიწის მფლობელს. ამ გვარი ჩვეულების მიზეზით ვაჭარი მეტათ ბევრს ჰკარგავდა ზღვაზე, რადგან ხომალდი თუ გატყდებოდა, ან რამე ზიანი მოუვიდოდა—საქონლის პატრონს აღარ ეკუთვნოდა. ერთი ბრეტონის ადგილების მფლობელი, თავის სა-

კუთარ მეგობრად სთვლიდა იმ ციკაბოს, რომლის წყალობითაც ზიანი ემართებოდათ სავაჭრო ხომალდებს.

მაგრამ ვაჭარს ისეთი დიდი ზოგება ჰქონდა ზღვის იქით ვაჭრობიდან, რომ ყველა საშიშარ დაბრკოლებებს ივიწყებდა, რადგან შორეულ ქვეყანაში სავაჭროში ერთი-სამათ აძლევდენ, და სულ უბრალო ფასში ჰყიდდენ მათზე ისეთ საქონელს, რომელშიაც ვაჭარი თავის ქვეყანაში იღებდა დიდ ფულს. ეს თამამი და გამბედავი ვაჭარი იჩენს უფრო მეტ ფხიზლობას ჯვაროსან ომიანობის დროს, როდესაც ევროპიელ ქვეყნებში დიდი მოძრაობაა და მდიდარ აღმოსავლეთთან მჭიდრო დამოკიდებულება მყარდება. ვაჭარი მისდევს ყველგან ჯვაროსან ჯარს და გაცხარებულ ომის დროს ასწროებს თავის საქმეების გამოკეთებას აღმოსავლეთის მფლობელებთან და მათთან ჰკრავს მეგობრულ კავშირს. ყველაზე წინ იტალიის ვაჭრები მიდიან: ვენეციელებმა და გენუელებმა დააარსეს ყველგან ხმელთა ზღვაზე და შავს ზღვაზე სავაჭრო საწყობები და გამართეს დიდი ვაჭრობა სარაციებთან, კრიმის თათრებთან, სპარსეთთან და კავკასიის ხალხთან. მათ ჰქონდათ გახსნილი გზა ტუნისში, ეგვიპტეში და არაბეთში. ერთი მათგანი თამამი ვენეციელი ვაჭარი სახელათ მარკოპოლო მეცამეტე საუკუნეში მივიდა ჩინეთამდის და იქ დაჰყო ჩვიდმეტი წელიწადი.

ამ გამბედავ იტალიელ ვაჭრებს მალე გამოუჩნდნენ მეტოქეები—სხვა სიმიდრის მოყვარულნი ევროპიელები.

ნემეცების ვაჭრებმა გამართეს ალებ-მიცემობა მთელ ჩრდილოეთის მხარეს, მდინარე რეინის ნაპირებიდან აღიოდენ თავიანთი ხომალდებით შორეულ სკანდინავიის ნაპირებამდის. მათ გამართეს ლონდონში სავაჭრო კანტორები, აგრეთვე ნოვგოროდში, ლისაბონში და სხვა იტალიის ზღვის პირა ქალაქებში.

ვაჭრებს გაჰყავდათ ახალი სავაჭრო გზები. ძველათ გაკეთებულ გზებზედაც დიდი მისვლა-მოსვლა ჰქონდათ. დიდრონ ქალაქებიდან ასობით გადიოდენ ხომალდები დატვირთულნი სავაჭროებით, შეუწყვეტლივ მიდიოდენ ქარავენები ერთი ქვეყნიდან მეორეში. ბაზრობის დროს ყოველ მხრიდან მოსულნი ვაჭრები თავს იყრიდენ დიდრონ ქალაქებში. აქ შეხვდებოდით იტალიანელებს, ფრანგებს, ნემეცებს, ისპანელებს და

ინგლისელებს. მერე რა გვარი სავაჭრო არ მოჰქონდათ აქ! ტყე და აბრეშუმის ქსოვილები, თევზი და ტყავები, ჰური და მორთულობის წვრილმანი საქონელი, კუპრი და ყოველგვარი ტკბილეულობა. ყველა ამას ბაზრობის დროს იშოვიდით და ეს ვაჭრობა დიდ დროს გატარებათ და გასართობათ ჩაითვლებოდა იმ დროინდელ მოწყენილ საშუალო საუკუნის ცხოვრებაში. ყველა სარგებლობდა ამ შემთხვევით და მთელი წლისათვის საჭირო სავაჭროს ყიდულობდა. ამ ბაზრობას ესწრებოდნენ დიდი ამბით მოსულნი მეცნიერნი, რომ ეყიდნათ გალაქული ბექის ძვლები, რომლებზედაც ჩვეულებრივ სწერდნენ ქალაღის მაგივრათ. ამ გამოფენილ სავაჭროთა შორის დგამდნენ სუფრა გადაფარებულ მაგიდას ფულების სახურდავებლათ. აქ ადებდნენ ფასს დიდი სისწრაფით სხვა და სხვა ფულს, რომელსაც სჭრიდნენ თითქმის ყოველ დამოუკიდებელ ქალაქებში და ამ მაგიდებთანვე სწყვეტდნენ ყველა საქმეებს. ეს ზარაფები უმეტესათ იტალიანები—ლომბარდები იყვნენ. ისინივე იყვნენ პირველი ბანკების შემომღები ევროპაში. მათ ჰქონდათ სხვა-და-სხვა ქალაქებში თავიანთი კანტორები და მათი საშუალებით ვაჭრები მის მაგიერ, რომ ფული გაეგზავნ-ზავნ-გამოეგზავნათ, თავდებად დგებოდნენ ფულის მიცემაში. ამითი ადვილდებოდა ვაჭართა შორის დამოკიდებულება. „ლომბარდი“, როგორც ეძახდნენ პირველ ბანკირებს ილებდნენ თავიანთ სასარგებლოთ კარგა დიდ სარგებელს და უფრო მეტს ართმევდნენ ვაჭრებს ფულის სესხში. ხალხი ამათ ეძახოდა „მყვლეფელებს, დიდად შემცოდველებს“, ხშირად ემუქრებოდნენ კიდევ მკაცრ სასჯელს. ერთხელ „პაპი“-ც გაერია ამ საქმეში და უქადიდა ეკლესიიდან განდევნას. მაინც ვერა უშველეს რა. თვით სამღვდელ ებაც-კი სარგებლობდა ამ საქმით. იმ დროს ვაჭრობა და აღებ-მიცემობა დიდათ განვითარდა, სხვილი ვაჭრები ძალიან გამდიარდნენ და სიმდიდრემ მისცა მათ ძალა, ისე რომ ხალხი ამბობდა: ფული აცრიალებს მთელ ქვეყნიერებასო.

დაუგვირგვინებელი მეფეები.

როდესაც, საშუალო საუკუნეებში, ვაჭარმა დაიწყო თავისი მოქმედება, მაშინ ის ძალიან დაქვეითებული იყო. მას

ყოველი ქალაქის მფლობელი ბატონი, არა მკითხე—პატრონობას უწევდა. ეს ბატონი იყო ბრძანებელი მთელი ქალაქისა; მას როგორც უნდოდა თავისებურათ ასამართლებდა მცხოვრებლებს, ადებდა ხარკს იმდენს, რამდენიც სურდა და ვაჭარმა თავი დაახწია ამგვარ აუტანელ დამოკიდებულებას. ზოგ ადგილას ის ოქროთი ყიდულობდა თავისუფლებას, ზოგ ადგილებში-კი ხმლით იპყრობდა მას. ამ გვარ ბრძოლაში თავი იჩინეს შესანიშნავათ ვაჭართა წარმომადგენლებმა ანუ მალალ ხარისხოვანებმა. ისინი ვაჭართა ხალხის წყალობით ყველგან გაჩნდნენ და თავიანთ უფლებებს კარგათ იცავდნენ. მხოლოდ ამ გვარ ხარისხოვანთა კავშირებს შეეძლოთ ქალაქებში დიდი ვაჭრობა. ამათი წარმომადგენლები იყრიდნენ თავს, რომ თავიანთი საერთო საქმეები გამოეწყოთ და ვაჭრობის წესები დაწვრილებით განეხილათ. ამათ ჰყვანდათ თავიანთი მამასახლისები და თანაშემწეები, რომელთა მოვალეობა იყო ყრილობების დანიშვნა, საერთო ფულის დახლიდარობა, თვალყურის დევნა, რომ არავის სავაჭრო წესები არ დაერღვია და გაერჩიათ ყოველგვარი დავა ერთმანეთთა შორის. ამ კავშირთა წევრებს აღკრძალული ჰქონდათ ვაჭრობაში ერთი მეორის ხელის შეშლა. მათ ყოველთვის ერთმანერთისთვის უნდა ეშველათ, თუ ერთი მეტათ სასარგებლო პირობას ჰკრავდა უნდა სხვა წევრებიც ვინც მოინდომებდა მიეღო მონაწილეთ.

ყოველ წევრს იმედი ჰქონდა, რომ ვაჭირების დროს მთელი კავშირი გამოესარჩლებოდა. თუ სადმე უცხო ადგილას რამე უბედურება დაემართებოდა მას—ვაჭართა კავშირი მაშინათვე ორ სამ წევრს გაგზავნიდა მისაშველებლათ. თუ რომელიმე წევრი კავშირისა ან ავთ გახდებოდა, ან ზღვაზე საქონელი დაეღუპებოდა, ან გადიწვებოდა მაშინვე საერთო თანხიდან შეეწეოდნენ. ვაჭართა კავშირი თავის ღარიბ ამხანაგებს ქალებსაც უთხოვებდა—მზითევს აძლევდა.

უცხო ქვეყნებში ვაჭრობა უფრო აერთებდა ვაჭრებს და კავშირებიც ძლიერდებოდნენ. სხვა-და-სხვა მხრის ვაჭარი ხალხი შეუერთდებოდნენ ერთმანეთს და ისე გაუდგებოდნენ გზას: ზღვაზე თუ ხმელეთზე. მაშინ თავის დაცვაც ადვილი იყო მძარცველებისაგან. მათ უფლებების შეხებას ვერავინ ბედავდა. ამ გვარ კავშირთა შორის სახელი გაითქვა ერთმა ვაჭარ-

თა კავშირმა, რომელიც შედგებოდა დიდ ადგილზე მოფენილ ბალტიის ზღვის კიდეებამდის ორმოციოდე ნემეცების ქალაქებიდან. ამ ვაჭართა ამხანაგობას ერქვა: „განზა“. ამათ ჰქონდათ ძლიერი ფლოტი და დიდხანს იყო ეს ამხანაგობა სრული მფლობელი ზღვაზე.

რალა თქმა უნდა, რომ ამისთანა ძლიერ-მოსილ კავშირის ზეარველობის ქვეშ, ვაჭარს კარგა მიჰყავდა თავისი საქმეები, მაგრამ ამასთანავე თავისი მოქმედებით უნდა სასტიკათ დაეცვა ის წესები, რომელიც დადგენილი იყო საქმის სასარგებლოთ საერთო წესის დასაცველათ. სავაჭრო დაბებში ანუ „განზის“ კანტორებში, რომელნიც მოდებულნი იყვნენ დიდ მანძილზე. ქალაქ ლისაბონიდან ნოვგოროდამდის „განზის“ ვაჭრები ისე ცხოვრობდნენ როგორც მონასტერში, ყოველი ნაბიჯი გამოანგარიშებული ჰქონდათ, როდის უნდა ემუშავნათ, როდის უნდა ელოცნათ, ან როდის უნდა ჰქონოდათ ყრილობა, ან როდის ექამათ და ესვათ, ან ეთამაშნათ და დრო გაეტარებინათ, ან რა დამოკიდებულება ჰქონოდათ უცხოელებთან. ეს ყველა წევრის მოვალეობა იყო და ამ წესის მიხედვით დრო გამოანგარიშებული ჰქონდათ. ვინც ამ წესს დაარღვევდა სასტიკი სასჯელი მოელოდა, მას მაშინვე გააძევებდნენ წრიდან. ამ წრეში შესვლის ნება ჰქონდათ მარტო უცხოლო კაცებს. ვერც ერთი დედაკაცი ვერ მიუდგებოდა მათ შეზღუდულ დაბებს, სადაც-კი იყო საწყობები და სადგომები განზიელებისა. შორეულ ნორვეგიის ადგილებში ამ განზიელებს წესათ ჰქონდათ შემოდებული, რომ ყველას ვინც-კი შემოვიდოდა წევრათ ამათ დაბებში უნდა აღთმა დაედოთ, რომ ათ წელიწადს დაჰყოფენ მათთან.

ეს დრო საგმირო იყო ვაჭრებისთვის, რომელნიც დიდ განსაცდელს განიცდიდნენ სიმდიდრის და დიდების მოსახვეჭათ.

გავიდა სამი-ოთხი საუკუნე. დაუღალავი და შეუწყვეტილი მუშაობით გამრჯე ჩამომავალი იმათი, ვინც თავს იხრიდა, როგორც მონა მიწათა-მფლობელების წინ—გახდა მეფე მეფეთა. სიმდიდრემ გაათანასწორა დიდი ვაჭარი დიდებულ კაცთან ამაყი ბარონი უარს აღარ ამბობდა მიეთხოვებინათ თავისი ქალი რომელიმე გამოჩენილ ვაჭრისთვის. ახლა ესენი

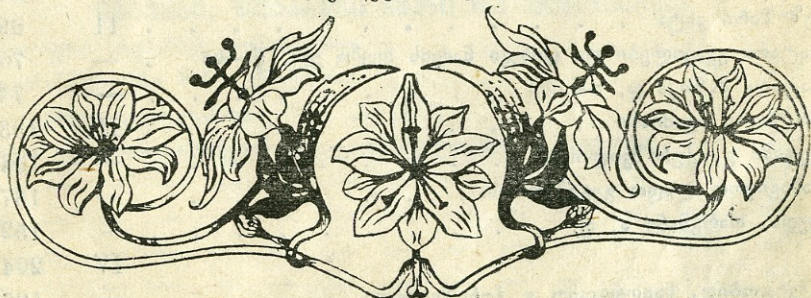
ცხოვრობდნენ თავიანთ ქვიტკირის დარბაზებში, როგორც ნამდვილი თავადები. ხელმწიფეებს, როცა ფული შემოაკლდებოდათ, უგირავებდნენ მათ თავიანთ ძვირფასს გვირგვინებს. თვით პაპი, მთელი ფრანგთა მბრძანებელი, ივალებდა მათგან ფულს, იყო მათ ხელში.

ამათ დაივიწყეს რა ტანჯვაში იყვენ მათი წინაპრები მიწათ მფლობელების ხელში და ახლა თითონ გახდნენ ბატონებათ. ყოველგვარ გაჭირებას აყენებდნენ დაბა-ქალაქების ხელოსნებს, მაგრამ საშუალო საუკუნოების ხელოსნებმა კარგათ იცოდნენ თავიანთი ფასი. ამაყათ და თავხედათ ეჭირათ თავი გამოჩენილ ვაჭრებთან. ისინი თხოულობდნენ, რომ მათ წარმომადგენლებს სხვებთან ერთათ მიეღოთ მონაწილეობა ქალაქის თვითმართველობაში და სამსჯავროში. ამიტომ მოხდებოდა ხოლმე, რომ ზოგ ქალაქებში ატყდებოდა შინაური აჯანყება და ომიანობა ხელოსან ამქართა და ვაჭრების წარმომადგენელთა შორის.

მაგრამ ეს სახელოვანი ვაჭრები მარტო იმითი-კი არ იყვენ გამოჩენილნი, რომ ჯრთი-ერთ შორის ბრძოლაში სისხლს ღვრიდნენ, ამათ შემოიტანეს გონებრივი განვითარება და ამითი დიდი სარგებლობა მოუტანეს ხალხს წინ მსვლელობაში. მეტათ ბევრი სიკეთე მოუტანა ხელობის და განათლების ასაყვავებლათ დაუგვირგვინებელმა ფლორენციის მეფემ, მდიდარმა ვაჭარმა და ბანკირმა კოზმა მედიჩიმ. მან ბევრი ასი და ათი ათასი ოქროები დახარჯა თავის სამშობლო ქალაქის მოსართავათ ხელოვნებით განთქმულ ნაწარმოებით. ის არ ზოგავდა არაფერს, რომ მდიდრულათ, ძვირფასათ მოეწყოა წიგნთ-საცავები და ბევრ ნიჭიერ კაცისთვის გახდა მფარველ ანგელოზათ.

ან. წერეთლისა.

(შემდეგი იქნება)

ს ა რ ჩ ე ვ ი .

1911 წლის უხრნალ „ჯეჯილისა“.

პატარების განყოფილება.

ლ ე ქ ს ე ბ ი .

	№	გვ.
სახალწლო ლექსი შ. მღვიმელისა	I	3
სალამი ლექსი ლადო გეგეჭკორისა	—	14
ია და გოგია შ. მღვიმელისა	II	67
დამარცხებული რაინდი დ. თურდოსპირელისა	III	131
ცელქი გ. ქუჩიშვილისა	III	146
ადღვომა გ. ქუჩიშვილისა	IV	195
გლების შვილი ვ. რუხაძისა	—	203
ბიჭო, ნუ იქერ პეპელას! შ. მღვიმელისა	V	259
ბუტია სონა აღ. ფხალაძისა	—	285
ტყეში გ. ქუჩიშვილისა	VI	323
ობოლს უმდერდა გ. ქუჩიშვილისა	VII	387
მწყემსის სიმღერა ვ. გორგაძისა	VIII	439
მელია და ჩიტი შ. მღვიმელისა	IX	491
შემოდგომა გ. ქუჩიშვილისა	X	555
ქორი და მონადირე ლადო გეგეჭკორისა	XI	619
საშობაო ლექსი შიო მღვიმელისა	XII	686
ობოლი ვანო ვ. რუხაძისი	—	701

მოთხრობები ორიგინალური და ნათარგმნი.

რა კარგი იყო! ტასოსი	I	6
ორი პეპელა თამარა თარ—ა	—	11
ოჯახის ნებიერი საშობაო ამბავი ვკ. გაბაშვილისა	—	16
ენძელა გ. ქუჩიშვილისა	—	23
უშიშარი კატა	II	69
პატარა ყვავილები და დინჯი ნაძვის ხეები ელ. წ—სა	—	70
პატარა მარკა დ. ა—ისა	—	71
მოწყალე ადამიანი	III	133
ქედანი გ. ქუჩიშვილისა	—	134
სამაგიერო ლადო გეგეჭკორისა	—	137
დედა. თარგმანი ა. ფ.	—	152
	IV	204
მშვიდობით, საადღვომო გ ქუჩიშვილისა	—	196

ყვავი და ხამანწყა ტასოსი	V	260
ტყვე და მისი მეგობარი	—	261
ვინ იყო ქუჩადი თ. თარხნიშვილისა	—	262
ტოროლას დედობრივი გრძნობა	VI	325
უბედური შემთხვევა ტ. შ.	VII	390
შვილდ-ისარი, თარგმანი გრ. მუჟანაძისა	—	388
ძაღვი და გველი, თარგმანი ტასოსი	—	389
მაიმუნის ეშმაკობა, ფრანგულიდან ტასოსი	—	406
კურდღელი და თრითინა თარგმანი ტასოსი	VIII	441
ვარდ-ბულბული კ. იაკობაშვილისა	—	447
მომამაგე ვირი ან. წერეთლისა	IX	492
უკანასკნელი ტყუილი, ფრანგ. გადმოკეთებული ტასოსი	X	557
სამართლიანი მამალი	—	556
ფუტკარი და კრაზნა ა. ფ.	XI	621
ცხენის და ვირის შეხვედრა, თარგმანი ტასოსი	—	622
ნაცარქექიას ზღაპარი ეკ. გაბშვილისა	XII	685
კანიტურის შობის დღე თარგმანი ტასოსი	—	691
დღესასწაულის დღეები გვიდგება ტასოსი	—	702

ბუნების მითხველვიდან და მოგზაურობა.

ფიჭვი ან. წერეთლისა	II	82
მეგობრული გრძნობა მაიმუნებში	III	136
მუქთა ხორა ფრინველი ა. ფ.	IV	201
დეგ-გმირები (ვ. ლუნკევიჩისა) თარგმ. ი. ნაკაშიძისა	V	271
იშვიათი ფრინველი ა. ფ.	VI	328
თევზების ცხოვრებიდან ა. ფ.	VII	396
შურისძიება ცხოველებთა შორის ა. ფ.	VIII	449
ნათელ-თევზა ა. ფ.	IX	505
ექიმი ვახტ. დამბაშიძის სანატორიუმი, ვინმე ქალისა	—	495
სისუფთავე ცხოველებთა შორის, გადმოკ. ა. ფ.	X	574
ერთი ზღარბის თავ-გადასავალი, თარგ. ნინო ენუქიძესი	XI	627
	XII	706

იგავები, ზღაპრები ჩვენი და უცხოეთისა.

ყველიერი ჰოვპანეს თუმანიანისა	II	78
ბედის-მწერლები ნინო ენუქიძისა	III	147
დაკოდელი გედი ტასოსი	IV	198
მელა გუპილის საზარელი თავ-გადასავალი ელ. წერეთლისა	—	208
— — — — —	V	277
— — — — —	VI	336
— — — — —	VII	401
— — — — —	VIII	458
— — — — —	IX	510
— — — — —	X	567

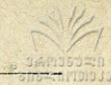
— — — — —	XI	529
— — — — —	X	595
კრემლის ტბა თ. თარხნიშვილისა	III	175
მოგონება ეკ. გაბაშვილისა	IV	240
პეერი და ულფი, თარგმანი ი. ჯაგნელისა	VI	349
— — — — —	VII	410
ია, გ. ქუჩიშვილისა	—	408
ორი ბავშვი (სოფლის ექიმის ცხოვრებიდან) თარგ. ივლ. ნა- კაწიძისა	IX	
— — — — —	X	595
ვერცხლის მადნები (შვედელი მწერალი ჭალის სელიმა ლაგერ- ლეფისა) თარგმანი ან. წერეთელისა	XI	636
— — — — —	XII	718

ბუნების მითხველევა, მოგზაურობა და ჰიგიენა.

შესანიშნავი ჭვეყანა შედგენილი ან. წერეთლისაგან	I	47
— — — — —	II	121
— — — — —	III	183
— — — — —	IV	233
კუ ალ. ჰიკინძისა	I	58
თუთიყუში მისივე	III	188
— — — — —	IV	245
სხვა-და-სხვა ხალხი I გოტენტოტები II კადრი ნ. ვაჩნაძისა	—	251
როგორ ამზადებენ მინას, შედგენილი არწ.	V	314
უჩინარო და ნეკის ოდენა მცენარეები, ივლ. ნაკაშიძისა	VI	370
თავის მოვლა ივ. გომართელისა	VIII	480
— — — — —	IX	547
— — — — —	X	614
— — — — —	XI	675
მარტილი (გადმოკეთებული) ე. წუწუნაფასი	IX	524
— — — — —	X	588
როგორ იცავენ თავს ცხოველები მტრისაგან (შემდეგი იქნება ი. თ—ძე	XI	731
— — — — —	XII	731

ისტორია ჩვენი და უცხო.

ბატონ-ყმობის გაუქმება 19 თებერვალს	II	105
ბატონ-ყმობა რუსეთში ა. ფ—სი	—	116
— — — — —	VI	356
— — — — —	VII	420
ალექსანდრე მაკედონელი ივ. გომართელისა	VII	420

— — — — —	VIII	470
— — — — —	IX	518
ყოველ-გვარი ხარისხის და წოდების ხალხი (ბერლინისა) ვა- კრები, თარგმანი ან. წერეთლისა	VIII	488
— — — — —	IX	535
— — — — —	X	607
— — — — —	XI	671
— — — — —	XII	724

ბიოგრაფია ჩვენი და უცხოეთისა.

იაკობ სვიმონის ძე გოგებაშვილი, ეკ. გაბაშვილისა	I	35
ტარას შეფჩენკო ა. ფ.	III	177
ჩვენი მოღვაწენი და მწერლები: დავით გურამიშვილი, შედ- გენილი ლაღო გეგეჭკორისა	IV	218
შირვან-ზადე	V	302
ედუარდ ჯენნერი ექიმი გ—ი	—	317
ნიკოლოზ ზებედეს ძე ცხვეთაძე, ეკ. გაბაშვილისა	X	612
ჩვენი მოღვაწენი დიმიტრი ივანეს ძე ყიფიანი ე. გაბაშვილისა	XII	

ჯღაპრები ჩვენი და უცხოეთისა.

შარშანდელი ბუზი (მაქს ნორდაუსისა) თირგ. ა. ფ—სი	I	51
ხალხში გაგონილი ზღაპარი (ჩაწერილი დ. ენუქიძისაგან)	VII	436

წ ე ჯ ი ლ მ ა ნ ი .

მშვენიერი სადილი	XI	680
ყასაბი და ვეკილი	—	—

„მოგის“ ტო იმპრესიო ლიპონოვი

სახალხო გაზეტი

ყოველ-ღლიურს
საკოლიტიკო
და
სალიტერატურო

მიიღება ხელის-მოწერა 1912 წლისათვის.

ყოველ-ღლიურ გამოცემის გარდა 1912 წელსაც
გაზეთს ექნება

სურათებიანი ღამათვა

(კვირაობით)

პრემია 1912 წლის ხელის გრდემლი

მომწერთ მიეცემათ ქართულ სიტყვა-კაზმულ საზოგადოების
კრებულის პირველი ტომი,
რომელიც „სახალხო გაზეთის“ რედაქციამ სრულ
საქუთრებად უმძინა.

კრებული „გრდემლი“ დაახლოვებით 500 გვერდიანი იქნება,
იბეჭდება და ხელის-მომწერთ იანვარშივე დაურთდება.

გაზეთის ფასი **8 მ. ლა 50 კ.** ცალკე № გაუკად.
წელიწადში **8 მ. ლა 50 კ.** ღამათვიანი 7 კაპ.

12 თ.	11 თ.	10 თ.	9 თ.	8 თ.	7 თ.	6 თ.	5 თ.	4 თ.	3 თ.	2 თ.	1 თ.
8.50	8	7.50	6.75	6	5.25	4.50	3.75	3.	2.25	1.50	.75

სახლვარ-გარედ თვეში ზედ-მეტი 25 კაპ.

ადრეხის გამო- ტფილისისა ტფილისის გარედ, ან ტფილისის
საცვლელი ფასი გარეთისა ისევე ტფილისის გარეთისაზე **40 კაპ.**

დანარჩენ შემთხვევებში უფასო.

ეკვსი გაუკად უნდა გადახადოს კიდევ იმ ხელის მომწერმა.
რომელსაც სურს კრებული „გრდემლი“ მი-
იღოს ფოსტით. კუთაისისა, ბათუმისა, სოხუმისა, ფოთისა, გორისა და თელავის
ხელის მომწერნი მიიღებენ პრემიას ადგილობრივ აგენტთაგან.

წლიურ ხელის მომწერთ გაზეთის ფასი **ნაწილყოფით**
8 მან. 50 კაპ. შეუძლიანთ გადაიხადონ

მხოლოდ შემდეგ ვადებზე უნდა იყოს გადახდილი: ხელის
მოწერისათანავე 3 მ.; 1 მარტამდის 2 მ.; 1 მაისამდე 2 მ. და
დანარჩენი 1 მ. 50 კ. 1 ივლისამდე.

გაზეთის გამოწერა შეიძლება მხოლოდ თვის 1 რიცხვიდან, მხო-
ლოდ სრული თვეებით და არა უმეტეს 1912 წლის გასულისა.

ხელის მოწერა მიიღება:

- 1) „სახალხო გაზეთი“-ს კანტორაში, (სახალხის ქ., სარაჯიშვილის
სახლი, შესავალი ეზოდან).
- 2) ქ. შ. წ. კ. ს. მთავარ გამგეობის წიგნის მაღაზიაში.
- 3) ფოსტით: Тифлисе, газ. „Лавалхо Газети“. П. Яц. 190.

ჯ ე ჯ ი ლ ი

საქმაწვილო ნახატებიანი ჟურნალი.
ოსტა პესაჟე ვალიძალი.

მიიღება ხელის მწერა 1912 წლისათვის

გამოვა თვეში ერთხელ, ჟურნალში ორი განყოფილება, პატარებისათვის და მოწრდილთათვის.

ჟურნალი «ჯეჯილი» თბილისში ეღირება **4 მან.**, ქალაქ გურეთ (გაგუხავნით) **5 მან.**

ნახევარი წლით **3 მან.**, ცალკე ნომერი **40 კაპ.**

ქალაქ გურეთ მცხოვრებლებს შეუძლიანთ მიმართონ:

- ქუთაისში — ისიდორე კვიციანიძეს.
- ბაქოში — ქალ. მართა კვიციანიძეს.
- მინაილოვში — ელია. ჩიქოვანს.
- გორში — კნ. თამარა თარხნიშვილს.
- სამტრედილაში — რაჟდენ ნანეიშვილს.
- თელავში — კნ. ნ. ჩოლოყაშვილს.
- სიღნაღში — კნ. ნ. ანდრონიკაშვილს.
- ჭიათურაში — ქალ. ჯათარაძეს და — ნიკოა წყნაშვილს.
- ბათუმში — მინილა კალანდაძეს.

ფოტის აღწერა: Въ тифлисъ въ Ред. Грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“

რედ.—გამომცემელი ან. თუმანიშვილი წერეთლისა.

Открыта подписка на 1912 годъ
НА ГАЗЕТУ

„Закавказская Рѣчь“

Подписная цѣна

Съ доставкой на домъ:	Въ Тифлисъ.	Въ провинци.
На годъ	6 руб. — коп.	8 руб. — коп.
„ полгода	3 руб. 50 коп.	4 руб. 50 коп.
„ 3 мѣсяца	2 руб. — коп.	2 руб. 25 коп.
„ 1 мѣсяць	— 75 коп.	— 75 коп.

Отдѣльный номеръ 5 коп.

АДРЕСЪ: Тифлисъ, реоанція газ. „Закавказская Рѣчь“, Дворцовая ул. д. Сараджева.

Для телеграммъ: Тифлисъ, „Закавказская Рѣчь“.

Редакторъ ин. Г. М. Палавандовъ.

Издатель **З. Д. Горделадзе.**